

## De costumen van Poperinge – 1621



Costumen ende usantien vander stede / keure/ ende jurisdictie van POPERINGHE  
T'Ypre, by François Bellet, 1621

### *Pag. 1*

Albert ende Isabel Clare Eugenia, infante van Spaignien, by der gratie Godts ertshertoghen van Oostenryck, hertoghen van Borgundien, van Lotheryck, van Brabant, van Lembourgh, van Luxembourgh, ende van Ghelre, graven van Habsbourgh, van Vlaendren, van Arthois, van Borgundien, van Tirol, Paltsgraven, ende van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, van Namen ende van Zutphen, Marckgraven des heylich rijcks van Romen, heer ende vrouwe van Vrieslant, van Salins, van Mechelen, vande stadt, steden ende lande van Utrecht, van Over yssel, ende van Groeninghen:

Allen den ghenen, die dese jeghenwoordighe sullen sien, saluyt.

Alsoo wy, uyt groote ende merckelijcken redenen, by ons eeuwich edit van daten twaelfsten july sestien hondert ende elf, ghelest ende geordonneert hadden aen alle de steden ende castelrijen van onse landen, die t'sedert den jaer vijftien hondert veertich in faute ghebleven waeren te vercryghen decreet ende

*Pag. 2*

emologatie van haerlieder costumen ende usantien, ghelyck gehordonneert hadde gheweest by wijlent van hooghe memorie den keyser Kaerle, onsen heere ende grootvader, dat sy oversenden souden aen den raedt van heurlieder Provincien, het quoyer van heurlieder costumen, danof sy tot alsnoch hadden ghebruyckt, om daernaer ghesonden te worden by de voornoemde raden, met heurlieder advys, respectivelijck, aen ons ofte aen die van onsen secreten raede, ten eynde van aldaer ghedecreteert te worden in sulcke vormen, als wij souden bevinden te behooren, tot welvaeren vande gemeente, om by dien middel eenen yeghelyck te versekeren van de wetten van sijn quartier, ende te verhouden de groote oncosten, diemen dooghen moet ter cause van de preuve ende verificatie van de voornoemde costumen, die dicwijls, seer onzeker ende elcanderen staende zijn.

Ende dat onse lieve ende beminde, die bailliu, ampman, burghemeesters ende schepenen der stede van Poperinghe, ten dien voldoende, aen die van onzen Raede in Vlandren overgebracht hadden seker quoyer van de costumen ende usantien, die sy mainteneerden van te vooren onder houden gheweest te hebben inde voornoemde stede, welck quoyer die van onsen voorseyden raede hadden particulierlijck laeten examineren by commissarissen daar toe ghedeputeert, ende daernaer

*Pag. 3*

de voorseyde costumen ende usantien in sommige articulen by haerlieder ghecorrigeert, verbeterd ende verandert, ende naderhandt overghesonden aen die van onsen voorseyden raede, ten eynde ons soude ghelieven de selve oock te doen oversien ende examineren by de voorseyde van onsen secreten raede.

T'welck by hemlieden oock ghedaen hadde gheweest, soo ist dat wy, by advys ende deliberatie vande voorseyde van onsen secreten raede, hebben uyt onse gherechtelijke wetentheyd, autoriteyt ende volle macht, geordineert, ghestatueert ende ghedecreteert, ordineren, statuieren, ende decreteren, by dese onse briefven, dat van nu voorts aen, men sal inde voorseyde stede van Poperinghe onderhouden voor costumen allen t'ghene hier naer volght.

*Pag. 4*

## **Costumen ende usantien vander stede / keure / ende jurisdictie van POPERINGHE**

Titulus I

**Eerst, van 't vermogen ende pre-eminentien vanden Heere ende van der wet.**

Articulus I

Alvooren, dient gheweten, dat den abt, religieusen ende convent van S. Bertins in S. Omaers, als Heeren vander stede van Poperinghe, vermoghen binnen de selve haere stede, keure ende Jurisdictie, hooghe, middel ende neder justitie, met alle de proffijten, emolumenten, ende exploicten danof dependeren.

*Pag. 5*

II

Om welcke justitie t'exerceren, sy hebben eenen **bailliu**, eenen **ampman** ende stellen jaerlijcx **twee burghmeesters ende thien schepenen** ende sulck ghetal van dienaeren alst hun goet dunct.

III

De voornoemde burghmeesters ende schepenen, in eede ghestelt zijnde, vermoghen jaerlijcx te verkiesen **twalf personen, die raeden** zijn vander stede, ende daernaer **vierentwintich Notable**.

### III

De voornoemde abt, religieusen ende convent hebben oock autoriteyt te stellen den **pensionaris, den greffier** ende alle andere officieren der voornoemde stede.

### V

Welcke voornoemde abt, religieusen ende convent oock stellen ende vernieuwen, t'elcken jaere **de kerckmeesters** vande drie prochiekercken; gouverneurs vande aermen, gasthuysmeesters, voochden vande capelle vander Magedeleene, gouverneurs ende ontfangers vande ghilde van het heylich sacrament

### Pag. 6

ende andere inde voorseyde kercken ghefundeert, mitsgaders alle andere officieren vande voorseyde kercken, disschen, maladerije, gasthuys ende ghilden voorseydt, dar op ghehoort de voornoemde burghmeesters ende schepenen.

### VI

Op alle welcke kercken, disschen, gasthuys, cappelle ende ghilden voorseyt, de voornoemde heeren abt, religieusen ende convent heben macht ende autoriteyt. Ende worden jaerlycx de rekeningen der selver ghedaen voor hemlieden ofte haerlieder gecommiteerde ende de voornoemde burghmeesters ende schepenen.

### VII

Boven dien hebben sy oock in de selve haerlieder stede ende jurisdictie diversche schoone rechten ende vrijheden, als van hallerechten, stalrechten, aerdghelt, recht vander maete, recht vanden ghewichte, tol, **calmage, ende afforage op wijnen en bieren in de herberghen gesleten**, metsgaders alle confiscatien, stragiersgoet<sup>1</sup>, lagaengoet ende bastaerdtoet, soo hiernaer breeder gheseyt is van 't selve bastaerdtoet,

### Pag. 7

onder de title van partagien ende successien met meer andere rechten ende privilegiën, danof sy zijn in goede ende libre<sup>2</sup> possessie.

### VIII

De voornoemde abt, religieusen ende convent vermogen oock met burghmeesters, schepenen ende raeden der selver stede, te maken alsulcke **keuren, statuten ende ordonnantiën**, als sy bevinden te behooren om 't ghemeen oorboor, ende tot conservatie vande neeringhen die aldaer ghedaen worden, ende onderhoudt van alle goede politie ende de selve te veranderen naer de gheleghentheyte des tijts.

### IX

Ende om de voorseyde justitie wel ende ghetrouwelijck te administreren, burghmeesters ende schepenen voornoemt zijn ghehouden ter camere te commen op differente daghen vander weke, de welcke in den naeme van den selven heere, partijen recht ende wet doen, soo in criminele als civile saken ende actien, soo reële als personele, wesende van differente nature, soo sy van oudts tijts ghehadt hebben. Ende dat in saken criminele, metsgaders de gone ghüntenteert ten keurgedinghe ende by arreste ter maeninghe

### Pag. 8

vanden bailliu haerlieder wettellic maenheere, ende in alle andere sonder maeninghe van yemandt: hoe wel nochtans dat den burghmeester van den commune de selve maninghe niet subject en is, ende dat oock den selven burghmeester over gheen wijsdom van zaken criminele en comt, noch voys daer in en heeft.

### X

---

<sup>1</sup> Onbeheerd goed

<sup>2</sup> Vrije

De selve burghmeesters ende schepenen behoort toe de kennesse, berecht ende judicature van alle sterfhuysen van haerlieder keurbroeders ende keursusters, metgaders van alle opsetene der selver stede ende jurisdictie geen ander poorterije ofte keurbroederschap hebbende ghelijck vermoghen privatijf, subject zijnde.

## Titulus II

### **Van yssuwen de stede alleen competerende by privilegie**

#### Articulus I

Alle vrende ende ghedije persoonen deelende 't goet van eenige keurbroeders ofte keursusters vander stede, zijn schuldich te betaelen ten proffijte vander selver stede

*Pag. 9*

den thienden penninck van den selven goede, ende dat voor het opslyuten vanden deel, ghereserveert de gone daermede de stede van Poperinghe hanserie heeft ofte noch soude moghen hebben.

#### II

De deellieden ghestelt ende ghecommitteert in sterfhuysen daer vrende ofte ghedije persoonen in deele commen, zijn schuldich voor het opslyuten vanden deel, by hemlieden t'ontbieden den greffier vander stede, om t'sijnder presentie ende adjonctie te doen de liquidatie vande yssuwe de stede aldaer competerende, op de boete van elck drie ponden parisis ten proffijte van den heere, soo hier naer inden title van deellieden ende prijsers gheseyt sal worden.

#### III

Gheen keurbroeders nochte keursusters en vermoghen hemlieden te ontmaecken van 't keurbroederschap, ofte 't keursusterschap, noch te vertrecken buyten der stede ende jurisdictie metter woonste, om onder andere jurisdictie te gaen wonen, nochte oock aldaer ontfanghen zijn, sonder alvooren de stede

*Pag. 10*

voldaen te hebben vanden rechte van haere yssuwe, volghende de octroyen vanden Grave Lodewijck vanden derden van Lau maent derthien hondert eenentachtentich, ende vanden Hertoghe Philippus sone vanden coninck van Vranckerijcke vanden vierden van sporcle, derthien hondert negentachtentich, ende d'oude immemorale possessie ten dien conforme tot nu toe onderhouden, welke yssuwe is den theinden penninck van alle haerlieder goet gheleghen in Vlaenderen, gereserveert de hanserien als vooren.

#### III

Ende indien sy metter woonste (soo voorseyt is) buyten de stede ende jurisdictie zijn vander keure, ende ghehouden de selve yssuwe te betaelen.

#### V

Als twee persoonen hemlieden t'samen begheven ten huwelijcke, danof den eenen keurbroeder ofte keursuster is deser stede ende den anderen vrende vande selve keure, t'zij dat hy eenighe ander poorterije ofte keurbroederschap subject is ofte niet, ende dat sy ghehuwet zijnde blijven wonen binnen deser stede ofte

*Pag. 11*

jurisdictie, soo werden van nu voort beede de selve conjoncten ghehouden te compareren voor burghmeesters ende schepenen deser stede binnen ses weken naer haerlieder huwelijck ende te verclaeren of den gonen, vrende wesende vander keure deser stede, begheert de selve keure t'aenveerden ofte niet.

#### VI

Ende indien by begheert de selve t'aenveerden, wert daer toe ontfanghelijck, midts by hem (soo verre als hy daer te vooren eenige ander poorterije oftye keurbroederschap subject hadde gheweest) betooghende by wettelijcke certificatie dat hy danof ghescheeden is.

## VII

By faute van welke devoiren, sal den anderen conjunct, keurbroeder ofte keursuster deser stede zijnde, meten expireren vanden voorseyden tijt van ses weken metter daet ghepriveert zijn van sijn keurbroederschap ofte keursusterschap ende gehouden te betaelen ten proffijte vander stede recht van yssuwe, wesende de thienden penninc van sijn goet (soo vooren geseyt is) al ten waere dat hy breeder uytstel vande burghmeester vanden commune vercreghen hadde.

*Pag. 12*

## VIII

Welcke yssuwen de stede vermch te verhaelen op haerlieder personen ofte goedinghen by heerlijcke ende parate executie.

## Titulus III

### **Van coopen ende vercoopen, erfven ende onterfven, metgaders van renten ende verbanden.**

#### Articulus I

Niemant en vermach eenige landen ofte huysen staende ofte ligghende binnen deser stede ofte heerliche te vercoopen ofte belasten, hy en zy alvooren daer in behoorelijc gegoet ende gheerft op de boete van ses ponden parisis ten proffijte van den heere ende den cooper ofte crediteur te betaelen sijn interest.

#### II

Soo wie eenige gronden van erfven ende huysen vercoopen ofte onterven sal, ofte wettelijck belasten met renten, verswijghende

*Pag. 13*

de voorgaende lasten daer uyt gaende, sal blijven verbonden ende verobligeert inde ontlastinghe van dien ter heerlijcke executie niet jegenstaende verjaerthede ende bovendien boeten ses ponden parisis ten proffijte als vooren.

#### III

Niemant en is gheoorloft te coopen ofte vercoopen gront van erfve daer huysen opstaen, dan met de selve huysen al in eenen coop, noch oock de selve huysen sonder t'landt, anderssins soude den coop zijn van onweerden, ende soude den cooper ende vercooper boeten elc ses ponden parisis ten proffijte als vooren.

#### III

Alle vercochte erfachtigheden moghen onterft zijn op alle maendaeghen vande jaere, gheen Heylichdagh zijnde, ende dat voor ende ter kennesse van die vander wet, ten minsten in ghetaele van vijfve, ten elf uren voormiddagh, zijnde den vercooper ende cooper ghehouden alvooren in tijden en wijlen hun te vinden ten comptoire vanden clerck vanden heere, ende aldaer den coop op te doen teekenen ende registreren.

*Pag. 14*

#### V

Daernaer, soo is den vercoope met sijn huysvrauwe ende den cooper ghehouden te compareren voor de voorseyde vander wet, de welcke kennesse ghenomen hebbende vanden selven coop, den vercooper ende sijne huysvrauwe ontuytten ende onterfven vande vercochte partie van goede, erfvende daer in den cooper. Naer dien, den selve cooper ende vercooper alvooren sullen verclaert hebben bij eede, dat den selven coop inder vormen ende manieren gheschiet is loyalijck ter goeder trouwe, ende sonder prejudicie van yemant.

#### VI

Niet te min, indient de huysvrauwe vanden vercooper niet gheleghen en waere mede te compareren, wert genoeg dat van haer consent blijkt by 't relaes van twee wethouders, danof

kennesse ghenomen hebbende; ofte dat sy procuratie ghenomen hebbende, ofte dat sy procuratie ten dien fijne wettelijk ghepasseert heeft.

#### VII

Ende indien de huysvrauwe vanden vercooper inde selve onterfvenesse niet en consenteerde, de selve soude zijn van onweerden, bijfvende nietmin den cooper in zijn gheheel 'svercoopers  
*Pag. 15*

laste, tot recouvre van sijn interest, lijfcoop, godspenninck ende ander veschot, soo hy te raede wert.

#### VIII

Van nu voort eenen keurbroeder sal vermoghen sijn goet te vercoopen ofte belasten met renten aende gone dient hem belieft, 't zy dat de coopers ofte crediteurs vremde zijn vander keure ofte niet, behoudens 't recht van naerhede de keurbroeders daer aen competerende, soo hier naer in de rubrycke van naerhede breeder gheseyt is.

#### IX

Soo verre als inde voorseyde erfvende eenighe paymenten besproken zijn, ende dat den cooper in gebreke is de selve te betaelen, soo mach den vercooper de selve erfvenesse doen wijsen executoire ten keurgedinge, met een voorgaende daeghinghe met intimatie, om daer mede den cooper te bedwinghen tot betaelinghe.

#### X

Ghelijcken stijl is oock geobserveert om verbanden ende andere wettelijke verkentenessen te doen wijsen executoire, als de selve gheen condemnatie in en houden.

*Pag. 16*

#### XI

Welcke verbanden end verkentenessen, oock condemnatie inhoudende, ende verjaert zijnde, sullen moeten gewesen worden excutoire, ten waere dat daer by andersins besproken, ofte dat d'executie binnen den jaere ontgonnen waere, de welcke eens excutoire ghewesen zijnde, sullen blijven excutoire in't regardt van de comparanten.

#### XII

Wel verstaende dat alle kennessen van staende ofte vlieghende schulden, gepasseert te wette, daer by eenige goedinghen gheleghen binnen deser stede ende jurisdictie werden verbonden, effect sullen hebben ende blijven in vigeure den tijt van dertich jaeren ten effecte van de verbintenessen, niet jeghenstande oock dat de selve kennessen gheen condemnatie in en houden ofte verjaerthede van dien.

#### XIII

Als eenich draghelijck ofte drijvelijck cathelijck goet vercocht ofte belast wort, ende dat den vercooper ofte debiteur t'selve blijft besittende, den selven coop ofte belastinghe en wert van gheender weerde, tensy dat

*Pag. 17*

de contractanten de selve wettelijk verkennen, affirmerende by eede, de selve gheschiet te sijn sonder schimp, fraude ende prejuditie van yemant, ende dat sy tot dien, de selve doen becondighen by een sondaeghs halleghebodt binnen veerthien dagen naer de selve wettelijke verkentenesse, 't welke ghedaen, sal de selve vercoopinghe ofte belastinghe stede grijpen van den tijt vande selve verkentenesse af, en anderssints niet.

#### XIII

Ende aengaende erfvelijcke onlosselijcke ofte losselijcke renten, die yemant beheeren sal te wette te passeren ende sijn erfachtigheden daer in te belasten, moet ten selven fijne met sijn huysvrauwe compareren ter greffie vande stede voor wetten, in ghetaele van vijfve, ende aldaer de selve verkennen.

#### XV

Ende indien de huysvrauwe vanden vercooper daer haer consent niet en dede, ten minsten voo ende ter kennesse van twee wethouders, ofte by procuratie verkendt voor wetten, de selve renten souden zijn van onweerden, soo hier vooren van vercoopinghen ende onterfvenissen van erfgronden gheseyt is.

*Pag. 18*

XVI

Men sal gheen onterfvenessen laeten geschieden, noch oock wettelijcke kennesse nemen van eenighe renten, verbanden ofte andere verkentenesse, op procuratie ghepasseert voor notarissen vanden lande van Vlaendren.

XVII

Soo wie eenigh goet 't zy erfve ofte catheyl, coopmans goet ofte andere vercoopt, is preciselijck ghehouden danof de leveringhe te doen, dies by den cooper versocht zijnde, indien hy de macht ende faculteyt heft, om 't selve te doen, daer niet, wert ghehouden den cooper te betaelen sijn interest, ende weder te keeren sijn verschot daer op ghedaen, soo oock van ghelycken den cooper ghehouden is de leveringhe van 't selve ghecochte goet te ontfanghen, ende te betaelen den prijs vandien. Ghereserveert alleenlyck de hoppe, danof anderssins by den naervolghende title ghedisponceert is.

XVIII

Van alle coopmanschepen ghedaen in herberghen mach men berauwen binnen vierentwintich uren daernaer, midts doende

*Pag. 19*

by den gonen peniterende binnen de selve vier en twintich uren danof insinueren by deurwaerder vander camere oft messagier vander stede, sijne wederpartie ende wederkeerende godspenninck, lijfcoop ende ander verschote penningen. Ende indien de selve wederpartie woonachtich waere buyten deser stede ende heerlichede, sullen de selve debvoiren van insinuatie ende remboursement ghedaen sijn ter herberghe daer de selve coopmanschepe gheschiet is, ter kennesse van twee gheloofwaardighe persoonen, by ghebreke van welke debvoiren, sal den coop sorteren effect.

XIX

Inghelijcx salmen oock moghen berauwen van alle andere contracten ende voorwaerden in herberghen ghemaect, midts danof doende insinuatie, ende wederkeerende alle verschote penninghen als vooren.

XX

Nemaer soo verre als de selve coopmanschepen ende contracten in herbergen geschiet, daernaer volcommen waeren by dadelijcke leveringhe ende acceptatie, ten contentement van partijen contractanten, sullen sorteren effect.

*Pag. 20*

Titulus IV

### **Van coopmanschepe van hoppe**

Articulus I

Soo wie eenige hoppe vercoopt, ende ten daghe van de leveringhe tusschen den cooper ende vercooper ghestipuleert, niet goet en vindt de selve leveringhe te doen, om eenighe redenen hem moverende, soo mach hy ghestaen, met den cooper van de selve hoppe te betaelen alsulck interest als hy ter causen van de selven non leveringhe ghedooghen sal.

II

Om tot welck interst te gheraecken, den cooper ghehouden is te namptieren ter greffie vander stede, ten ghesetten daghe vander leveringhe, ofte daer te vooren ter presentie van schepenen, de penninghen aenden selven coop clevende, doende danof den vercooper insinueren by deurwaerder ofte messagier vander camere.

*Pag. 21*

By faute van welcke devoiren, den cooper ghefrustreert wert van 'tselve interest.

### III

Ende soo verre als den vercooper gereet waere de leveringhe van de hoppe te doen, ende den cooper dilayeerde ofte weygherde de selve te ontfanghen, soo mach den selven vercooper de selve hoppe (behoorlijck ghepackt ende ghesackt zijnde) doen wegghen ter weeghschaele vander stede, ende daer naer consignereren ter greffie, ofte ander plaetse daer toe gedestineert, ter presentie van twee wethouders, doende danof insinueren den coopere, ofte sijnen facteur, ten fijne hy deselve hoppe comme ontfanghen indient hem goet dunct.

### III

De selve consignatie ghedaen zijnde, soo verre als den cooper in gebreke blijft vande selve te commen ontfanghen, ende de penninghen daer aen clevende te betaelen, soo wert den cooper schuldich ende ghehouden den vercooper te betaelen sijn interest, volghende den slach danof by de warrandeerdere vande hoppe ghemaect.

*Pag. 22*

### V

Wel verstaende, dat soo verre als eenighe hoppe vercocht waere te betaelen op dagh ende dat den cooper ten ghestelden daghe vander leveringhe begheerde de selve leveringhe 'ontfanghen, ende dat den vercooper weygherde ofte dilayeerde de selve te doen, soo moet den cooper den selven vercooper doen insinueren als vooren, om de selve leveringhe te doen ten voorseyden ghestelden daghe, ende by hem te ontfanghen. By faute ende ghebreke van welcke insinuatie sal den coop smelten ende en sal den cooper gheen interest ten laste vande vercooper moghen pretenderen, uyt cause dat dierghelijcke coopmanschap van hoppe seer variable is, ende niet langhe op eenen prijs en blijft, ende daerdeure den eenen den anderen lichtelijck soude connen capteren.

### VI

Om welck interest te liquideren, ende den cooper ende vercooper danof te verscheeden sonder proces, soo zijn de warrandeerdere vande hoppe (die daertoe gheeedt worden) schuldich ende ghehouden, soo ter ordinaire levertijdt vande selve hoppe, als op alle andere tijden

*Pag. 23*

vanden jare, dies versocht zijnde, te nemen ende maecken slach ende prisie van de selve hoppe, ter presentie van twee wethouders; wanof notitie ghehouden wort ter greffie tot elcx bewaerensse. Naer welcken slach ende prisie den jure hem reguleren sal in 't wijzen van 'tselve interest sonder voorder preuve.

### VII

De levertijt ordinaire van de selve hoppe, is van S. Maertens avont tot S. Cathlijne avont, wesende vierentwintichsten novembris, beede inclus.

### VIII

Als eenighe penninghe, ofte hoppe ghenamptiert ofte gheconsigneert werden ter greffie, (soo voorseyt is) ende dat d'ander partie, 'tzy cooper, ofte vercooper, ten contracte van zijn sijde nieten voldoet, de selve sullen binnen derden daghe daer naer moghen gelicht zijn by de gone de selve geconsigneert ofte ghenamptiert hebbende, op souffissant sekere.

*Pag. 24*

### Titulus V

#### **Van obligatien, borgtochten ende transporten**

##### Articulus I

Een obligatie ofte cedula behoerlijck by den debiteur gheteckent, inhoudende clausule van s'bringhers brief, mach gheint zijn ende vervolghet te wette by den bringher derselver, sonder transport ofte procuratie daertoe te hebben vanden crediteur ende indien by de selve clausule gevoucht waere cause ende actie daer aen hebbende, sal den bringher vande cedula de selve sijne cause ende actie moeten betooghen, dies by den debiteur versocht zijnde.



## II

Soo wie hem wettelyck verkent borghe voor yemant, sal gehouden worden als principael. Inghelycx de gone die hem stelt ende constitueert borghe voor vremde ende afghesetene vander keure, weder 'tselve wettelyck gheschiet ofte niet,

*Page. 25*

sal oock ghehouden zijn voor principael, ende daer vooren toesprekelijk ende betreckelijck zijn, sonder ordre van excussie ende divisie, behoudens zijn verhael opden schuldenaer daer vooren hy hem borghe ghestelt sal hebben.

## III

Niemant en sal moghen transporteren, ofte alieneren eenighe renten, obligatien, ofte ander actien in prejuditie ande debiteur, nemaer sal den selven debiteur danof de naeste zijn, ende moghen gestaen, midts betaelende alsulcke somme van penninghe, ofte de weerde vande waere, ofte goet daer vooren ghegheven by den gonen danof d'actie verdregen hebbende, ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende, ende dat binnen veerthien daghen naer dien hem dies de wete ende kennesse sal ghedaen zijn by insinuatie vanden deurwaerder, ofte messagier vander camere, dies vanden cessionaris last hebbende, ende sullen de contractanten ghehouden zijn te verclaeren by eede, dies versocht zijnde, hoeveele dat den cessionaris ofte cooper voor de selve actie ghegheven heeft.

*Pag. 26*

## Titulus VI

### **Van hueren, pachten ende cheynsen**

#### Articulus I

Soo wie eenige landen ofte huysinghen in huere houdt, en sal niet vermoghen de selve voort te verhueren in deele, noch in gheheele, sonder consent vanden proprietaris van dien. Ende indien hy 'tselve dede, soude verbeuren sijnen pacht, opdat den proprietaris belieft, sonder den voorpachter, ofte naer pachter eenighe baete te moeten gheven ende sal den pachter schuldich zijn den proprietaris te betaelen sijn interest.

## II

Niemant en vermach te ghebruycken 'tlant van andere sonder huere jegens den danck van den proprietaris, op pene van te betaelen dobbel lantspacht, ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende.

## III

Wel verstaende dat soo verre als den proprietaris eenich lant in pachte ghegheven hebbende,

*Pag. 27*

ten expireren van den pacht quaeme te swijghen, sonder sijnen pachter tot ruyminghe te vermaenen, ende dat den pachter 'tselve lant bleve gebruycken, sonder nieuwen pacht te maecken, in sulck gheval wert den voorgaenden pacht verstaen tacitelijck verlanght te zijn, voor den tijt van een jaer, voor sulcken prijs ende conditiën als by den voorgaenden pacht besproken waeren.

## III

Als eenich landt van alle sijden ende canten gehinclaveert licht in de landen van andere lieden, sonder uytganck ofte passage te hebben op eenighen wech ofte straete, den proprietaris ofte pachter vanden selven lande, sal vermoghen te passeren over de landen daer in 't sijn gheinclaveert is, om mesch ende andere beteringhe op sijn landt te voeren, ende om 't selve te besayen, ende de vruchten danof commende te pecken ende hoven, ten minste grieve dat doenelijck wert, midts danof adverterende den proprietaris ofte pachter van de lande daer over hy sal moeten passeren drie daghen te vooren, ende hem betaelende sijn interest, ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende.

*Pag. 28*

## V

Den huerder en mach gheen refectien doen, 'tzy noodighe ofte andere, aende huysinghen, schueren, stallinghen ende ander timmeragien, die hy in huere besit, toebehoorende insetene deser stede ende jurisdictie, en zy dat hy den proprietaris ofte vfufructuaris van dien (daertoe gehadt hebbende behoorelijcken tijt) dies blijft in ghebreke, naer welck devoir sullen alle noodighe refectien (by den huerder gedaen) hem valideren in betalinghe van sijn huere, soo oock sullen alle noodighe refectien ghedaen aen huysinghen ende ander edificien toebehoorende afsetene vander stede ende heerlichede, alwaert soo dat zy by den huerder daertoe niet vermaent en hadden gheweest, of het en waere anderssins by den pachtbrief besproken.

#### VI

Huere gaet voor coop, laeghe ende ghifte, ende dien volghende als eenich huys, ofte landt vercocht, verlaecht ofte aen yemant ghegheven wort, dat daer te vooren in huere ofte pacht ghegheven was, de selve huere ende pacht grijpen stede, alwaert dat by den contracte danof  
*Pag. 29*

niet gheseyt en waere, schemp ende fraude gheweert.

#### VII

Alle pachters van behuysde hofsteden ligghende buyten 'tport, zijn ghehouden 't haerlieder coste te onderhouden de huysinghen, schuere, stallingen ende andere edificien van staken ende placken, sonder afslach van pachte.

#### VIII

De selve pachters vermoghen ten expireren van haeren pacht van ghelycke hofsteden daer in te blijven wonen tot half maerte daer naer, ende de gherserien by haerlieder beesten af te doen drijven, sonder nochtans eenighe noote te moghen trecken vande saylanden ende hommelhoven naer de ghevallen baefmesse, in prejuditie vanden aencommenden pachter.

#### IX

De selve pachters en vermoghen gheen opgaende boomen te planten dan met consent van den grondenaer, ende aengaende de fruytdraghende boomen die by de pachters gheplant werden, wesende oorboor ten goede, sullen ten expireren van haeren pacht, by den grondenaer overghenomen zijn by prisie.

*Pag. 30*

#### X

In't doen van welcke prysie aenschauw ghenomen wert, op't proffijt vanden gronde daer in deselve boomen gheplant werden.

#### XI

Aengaende de opgaende boomen, die van selfs uytter aerde opgegroeeyt zijn, ofte die uyt de oude struycken geschoten zijn, den pachter is ghehouden de selve op te laeten gaen ten proffijte van den grondenaer: ende in dien hem de selve overghegheven waeren by prisie, sal de selve by ghelijcke prisie overgeven, ten expireren van sijnen pacht.

#### XII

Alle proprietarissen van huysen, ofte landen, soo binnen als buyten der stede ghelegen, beduchtende van verlise van huysuere, ofte van landts pachte ende dat danof perickel ofte apparentie waere, vermoghen met voorgaenden consente van wetten, by den bailliu ofte amptman met eenen wetschepen op te doen schryven de meubelen, catheylen ende beesten van haerlieder pachters, metgaders de vruchten op haerlieder landen gewassen, tot versekertheyt vande huysuere, ofte landtspacht, daer gheen

*Pag. 31*

souffissant seker vooren ghedaen en is, van alle voorgaende onbetaelde jaeren, ende oock vanden loopende jaere, ende daer naer de selve te doen sequestreren duncket hemlieden goet, met interdictie van de selve te verporren, vercrancken ofte veralieneren, op pene van nachtdieft.

### XIII

Proprietarissen van huysen ende landen uytghegheven in huere, ofte pachte, hebben tacite hypotheque ende verbandt op de catheylen, vruchten ende beesten bevonden ten huysen ende hove, metgaders in ende op de landen van de selve proprietarissen, den huerder ende pachter toebehoorende, voor de laetste verscheenen jaerschaere, ende de gone noch loopende.

### XIII

Ende soo verre als den pachter daer jehende begheert ghehoort te zijn, den officier sal partijen dagh beteecken ten eersten oppositie daghe daer naer, welcken pachter vermach met de selve opgeschreven meublen ende vruchten sijn proffijt te doen, behoudens souffisante cautie.

*Pag. 32*

### XV

Soo wie groes breeckt van oude gherserie ('twelcke niemant en is gheoorlooft te doen, dan met consent vanden proprietaris) ende hommelfhof danof maect, sal t'sijnen afscheeden 't selve landt moeten bestaen laeten met hommelfblock out twee jaeren ten minsten, ofte gars maecken twee jaeren voor 'texpireren van sijnen pacht, ende nietmin, ende sal den Block wesen ten proffyte van den grondenaer, sonder den selven te moeten lossen.

### XVI

Nemaer, waer den hommelfblock in saylant gheplant (waertoe 'tconsent vanden proprietaris) moeten overghenomen zijn by prisie, behoudelijck dat den pachter van vijfthien ghemeten saylandt maer een ghemet hommelfhof ghemaect en heeft.

### XVII

Als yemant eenighe erfve ofte landt by title van cheynse ghebruyckt heeft eenen tijt ende termijn van twintich jaeren ofte meer, ende dat hy geduerende den selven cheyns de selve erfve betimmert, ofte beplant heeft, den cheyns

*Pag. 33*

geexpireert zijnde, wert den proprietaris gehouden danof nieuwen cheyns te gheven aenden gonen de selve erfve in scheynse ghehadt hebbende, sijne hoirs, ofte andere dies cause ende actie hebbende, ten seggen van die vander wet, ofte de voorseyde edificien ende catheylen te lossen, ooc ten seggen van de selve wet, wanof den proprietaris sal hebben sijn keure ende optie.

### XVIII

Den erfachtighen bevindende sijnen grondt beleyt met garsbeesten, vermach daerop te verhaelen sijnen landtspacht, emmers voor soo veel als de selve beesten besteedt zijn, ende ten dien sijne wettelijck verbodt doen doen de selve beesen niet te lichten, voor anderstondt dat hij danof voldaan zij.

### XIX

Ende soo wie jeghens 't selve verbodt doet, boet drie ponden parisis van elcke beeste, ende is by den erfachtighen toesprekelijck voor soo veel als de selve bestedinghe bedraecht, behoudelijck dat hy van 't selve verbodt in tijden ende wijlen gheinsinueert zy.

*Pag. 34*

### XX

Het recht van huere ende pacht succedeert by den overlijden vanden huerder ende pachter op sijne weduwe ende aedingen, welcke huere ende pacht sy niet splijten en moghen, ten waere by consente vanden proprietaris, anderssins soudent danof metter daet ghepriveert zijn, ende soude den proprietaris handt moghen slaen aen sijn goet, indient hem goet dochter.

### XXI

In gepachte landen en mach men gheen twee witte vruchten achter een saeyen, op pene vanden proprietaris te moeten betaelen sijn interest, ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende.

### XXII

Niemant wie hy zy, keurbroeder, insetene, ofte afsetene vander stede ende jurisdictie en vermach te weeren, ofte laeten vervallen eenighe huysinghe, noch oock nootsaeckelijcke schueren ende stallinghen staende binnen der selve stede ende jurisdictie, nemaer is schuldich de selve te onderhouden, op de boete van ses ponden parisis, ten proffijte vanden heere, ende boven dien bedwongen te zijn

*Pag. 35*

in plaetse vande selve afgebroken ofte vervallen edificien, ander even souffissantte te doen stellen ende maecken, ende de gone die apparent zijn te ruyneren te repareren t'sijnen coste ter ordonnantie van der wet.

XXIII

Alle het mesch by de pachter ghemaect, moet by hemlieden ghevoert zijn op de landen gaende met de hofsteden, die zy in pachte houden, op de boete van ses ponden parisis, ende schaede te betaelen aen de proprietarissen vandien, ende sullen de selve pachter, ten expireren van haerlieden pacht, ghehouden zijn al het overghebleven mesch, dat sy op de selve landen niet ghevoert en sullen hebben, over te gheven aenden proprietaris by prisie, die 'tselve by ghelycke prisie over laeten moet aen sijnen aencommenden pachter.

XXIII

Als diversche lieden hebben elck part ende deel in een huys ghemeen ende onverdeelt, soos al de gone 'tmeeste deel der in hebbende gheprefereert werden om 'tselve te gebruycken voor sijn eyghen woonstede, betaelende aende andere (daer in oock deel hebben)

*Pag. 36*

jaerlicxsche huere, ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende.

XXV

Ende indien hy 't selve niet en begheerde te ghebruycken ende bewoonen, sal moghen bewoont zijn by de gone daer in minder deel hebbende, betaelende huere voor "tander deel als vooren, den gonen 'tmeeste deel daer in hebbende altijts vooren gaende.

XVI

Nemaer, soo verre als sy evenghelyck deel int selve ghemeene huys hadden, ofte dat niemant van hemlieden daer in en begeerde te woonen, ende dat sy vanden huere van dien niet en conden over een commen, sal 'tselve huys verhuert worden, naer voorgaende hallegebodt danof ghedaen, ter haulche, de meest biedende de naeste wesende.

XXVII

Soo wie, 't zy proprietaris ofte pachter eenige gherserie gebruyckt ende possesseert paelende aen hommelfhof ofte say lant, is ghehouden alleen de selve gherserie behoerlijck ende souffissantelijck te bestoppen, 'tsijnen coste, alwaert oock soo dat de haeghen hem niet toe

*Pag. 37*

en behoorden, waerdoor den proprietaris vande selve haeghe, niet verliesen en sal de proprieteyt hem daer aen competerende, noch oock de proffijten ende emolumenten van dien, nietmin sal moghen daertoe ghebruycken de coppille vande selve haegen, ten minsten griefve dat doenelyck wert.

Titulus VII

**Van taille, ende ontblootinge van de bosschen**

Articulus I

Soo wie eenige bosschen in pachte heft, ofte de taille vandien gecocht, als hy de selve doet vellen ende ontblooten, moet de selve bosschen bestaen laeten met behoerlijc wyntersaet, ende ooc laeten staen alle de plantsoenen vander dicte van thien duymen ende van daer nederwaert.

II

De selve taille gehauwen zijnde, sal moeten gheweert zijn uytten bosschen voor S. Jansmesse midsomers, emmers veerthien daghen daer naer.

*Pag. 38*

III

Het esschen hout daermede de selve bosschen bestaen zijn, moet ghevelt zijn voor 'texpireren vande maent van Meye, ende dat al op pene vanden proprietaris te betaelen sijn interest ten segghen van lieden hemlieden dies verstaende.

III

Soo wie eenighe taille van bosschen coopt, moet de selve betaelen by twee egale payementen, d'een helft S. Jansmesse midsomers naer de ontblootinge ende d'ander helft te Baefmesse daer naer, ten waere anderssints geconditioneert.

Titulus VIII

### **Van Naerhede, laeghe ende wederlaeghe van erfve**

Articulus I

Soo wie eenigh landt ofte erfve vercocht zijnde begheert te calengieren by rechte van naerhede, is schuldich 't selve te doen binnen veertich daghen naer de daete vander erfvenesse inclus,

*Pag. 39*

voor twee wethouders, de welcke ghehouden zijn de cooper t'zijnen persoone ofte domicilie danof te insinueren voor 't expireren van de selve veertich daghen binnen sonneschijn, ende hem dagh te beteecken ten eersten keurghedinghe daer naer, om de selve naerhede te kennen ofte loochenen.

II

Ende indien den cooper woonde buyten der stede ende jurisdictie, werden die vander wet, aende welcke 'tbeclagh van naerhede ghedaen wert, ghehouden 't selve over te bringen ter greffie binnen den tijt voorseydt, wanof de naerheytclaegher den cooper sal doen insinueren by commissie jeghens den naesten keurghedinghe, in tijden ende wijlen, ter ordonnantie vande voorseyde wetten, om de selve naerhede te kennen ofte loochenen.

III

De coopers 't zy keurbroeders ofte vremde, ende afsetene, ten selven daghe niet comparerende, sal de naerhede open ghelaeten zijn totten naesten keurghedinghe daernaer volghende. Ten welcken den cooper oock niet comparerende, wert de naerhede ghehouden voor ghekent,

*Pag. 40*

ende de naerheyt claegher gheerft ende vercochte partie van lande mette roede van justitie.

III

Ende soo verre als den calengierder van naerhede selve achter bleve te nvoorseyde eerste keurgedinge, soude vallen in boete van drie ponden parisis, ten proffijte vanden heere, ende toe dien gefrustreert zijn van syne naerhede.

V

Indien den cooper compareert, ende de naerhede kendt, soo slaen den calengierder ende cooper t'samen hant aende roede van justitie, end den eenen wort by den bailliu onterft, ende den anderen gheerft, met laste dat den calengierder sal binnen derden daghe, den dagh van 'tkennen vander naerhede inclus, den cooper oplegghen ende rembourseren de penninghen van den principaelen coop, godspenninck, lijfcoop, ende alle ander verschoten penninghen, ende toedien stellen goet ende reseant seker voor de payementen alsnoch niet ghevallen, indiender eenighe zijn. By faute van welcken sal den cooper in erfven blijven, ende den calengierder ghefrustreert zijn van zijne naerhede.

*Pag. 41*

## VI

Soo verre als den cooper den naerheyt claegher niet kennen en wilt, de versochte naerhede, soo procederen sy jegens elcanderen 'tzy verbalijck ofte by gheschripte, soo int keurghedinghe gheseyt sal worden.

## VII

Als yemant vercoopt sijn erfve ofte ander immeuble patrimoniale ghestruyckte goedingen, ofte dat de selve vercocht worden by dercrete, een vrient ofte maegh, bestaende den vercooper van de sijde daer af 'tvercocht goet ghecommen is (altijts de naeste bestaende vooren gaende) mach de selve weder trecken by naerhede. Welcke naerhede gheen stede en heeft in gehconquesteerde erfve, newaere dat de selve eens sijde oft struyck ghenomen hadde int gheslachte.

## VIII

Naerhede heeft oock stede in immeuble gestruyckte patrimoniale goedingen wedergetrocken by title van naerhede, ende by den weder trecker van dien andermael vercocht.

*Pag. 42*

## IX

Van vercochte catheylen en valt gheen naerhede, newaere dat de selve Mette erfve daer op de selve staen vercocht waeren, de welcke alsdan int weder trecken van naerhede volghen sullen den gronde, ende en sullen de selve niet moghen gheweert zijn van den gront, nochte ghevelt, soo langhe als de naerhede open staen sal, op de boete van thien ponden parisis ten proffyte van den heere, ende den naerheyt claegher te betaelen sijn interest, ghereserveert garsinghen ende ander vruchten die souden moghen bederven.

## X

Indien twee personen ofte meer even naer bestaende den vercooper, naerhede versochten van vercochte erfve, sy sullen ghelyckelijck ontfanghen zijn ter naerhede, opleggende elck sijn advenant van de penninghen aen den coopclevende binnen derden daghe, soo voorseyt is, ende soo verre als den eenen van hemlieden selve cooper waere, dandere sullen mede coop hebben.

## XI

Een naerheyt-claegher, naerdien dat hem de naerhede ghekent ofte aenghewesen is, ende dat hy de penningen aen den coop clevende sal

*Pag. 43*

gerembourseert hebben, soo voorseyt is, comt ende succedeert in de plaetse vanden cooper, ende is ghehouden ende ghelast int inhoudt van den coop ende erfvenesse danof ghepasseert, ende den cooper danof teenemael ontlast.

## XII

Niemant en sal moghen betalinghe doen van coope van leen ofte erfve met coeyen, calveren, peerden ofte catheylen, ten zy dat de selve alvooren ghepresen werden by twee lieden met eeren, daertoe by der wet gheeedt.

## XIII

Keurbroeders ende keursusters deser stede hebben recht van naerhede aen erfve ende immeuble patrimoniale goedinghen, gheleghen binnen der selver stede ende jurisdictie, vercocht aen vremde, gheen keurbroeders, nochte keursusters zijnde, 'tzy dat de vercoopers keurbroeders ofte keursusters zijn ofte niet, ten waere dat eenighe vrienden ende maeghen van den vercooper, de selve naerhede begeerden, de welcke souden gheprefereert zijn, alles midts furnierende de penninghen binnen derden daghe, soo voorseyt is.

*Pag. 44*

## XIII

Ende soo verre alser diversche keurbroeders, ofte keursusters waren, die de naerheyt begheerden, sal onder hemlieden geprefereert worden de gone die eerst sijn beclagh van

naerhede ghedaen sal hebben aen twee wethouders, ende danof billet ghelevert onder 'thandt teecken van de wethouders, ofte een van hemlieden, ten comptoire vanden clerc vanden heere.

XV

Soo wie naerheyt beclaeght, wert ghehouden, dies by den cooper ofte ander naerheyt claegher versocht zijnde, te verclaeren bye eede, of hy 'tselve doet t'sijnen eyghen behouwe ende proffijt, sonder eenighe fraude ofte conclusie, ende niet voor andere, op pene van nulliteyt van de selve naerhede.

XVI

Coopers ende vercoopers zijn oock ghehouden by eede te verclaeren de gerechticheyt vanden coop, indien den naerheyt claeger 'tselve versouckt.

XVII

Als diversche partijen van goede, naerheyt subiect zijnde, vercocht werden al in eenen coop,

*Pag. 45*

ende voor eenen prijs, de gone recht van naerhede daer aen hebbende, en vermogen d'een partie niet te weder trecken, ende d'andere t laeten vaeren, ten waere by consente vanden cooper.

XVIII

Eenen cooper en vermach 'tgoet by hem gecocht niet verhueren in prejudicie van den naerheyt claegher, ghedurende den tijt dat de naerheyt open staet, newaere dat hangende den selven tijt den pacht quaeme te verschijnen, in welcken gevalle, hy 't selve sal mogen verhueren voor eenen tijt van drie jaeren, sonder meer, schemp ende fraude gheweert.

XIX

De naerhede van eenighe vercochte partijen van goedt beclaecht zijnde, den cooper sal proffijteren den pacht vanden goede naer rate van tijdt, dat hij de penningen daeraen clevende verschoten sal hebben ende naer advenante van dien, ende niet voordere, blijvende 'tsurplus ten proffijte vanden naerheytclaegher, indien hem de selve gekent ofte aenghewesen zy.

XX

Nemaer indien den naerheyt claegher begheerde de vruchten sijne te maecken,

*Pag. 46*

soude ghehouden zijn de penninghen vanden coop te presenteren aen den cooper ende indien hy weygherde de selve 't ontfanghen, te consignereren ter greffie, van welcken tijdt af, den pacht loopen sal t'sijnen proffijte.

XXI

Als twee personen verlaeghen jegens anderen erfve jehens erfve, moeten de selve weerlaeghen verkennen ende passeren t'eenen ordinaire keurghedinghe, ende worden aldaer beede reciprokelyck by den bailliu met de roede van justitie onterft ende gheerft, naerdien sy verclaert sullen hebben, by eede, dat de selve wederlaeghe gheschiedt gherechtelijck sonder schemp ofte fraude.

XXII

Van sulcke wederlaege en valt gheen naerhede, want erfve alsoo verlaeght, sal sijde houden, ghelyck de gone, ghegheven in wederlaeghe gedaen soude hebben, indien de selve niet ghealieneert en hadde gheweest.

XXIII

Nemaer indien d'een ofte d'ander baete ofte voordeel gave, excederende de vier ponden grooten vlaemsch daer soude naerhede wesen

*Pag. 47*

ten advenante vande toeghelde, ten minsten grieve vander laeghe, prisie ende estimatie danof alvooren ghedaen zijnde by twee mannen met eeren, hemlieden dies vestaende, daertoe by de wet in eede ghestelt.

## Titulus IX

### **Van huwelicsche voorwaerden**

#### Articulus I

Alle redelijcke contracten van huwelijcke ghesloten voor ondertrauwe, ende wettelijck verkennt, ofte by vrienden ende maghe, bestaende de apparente conjoncten, van beede sijden onderteeckent, sullen sorteren effect.

#### II

Huwelicsche ghifte, erft met de lasten ende conditiën daer by ghestelt, 'tzy dat die wettelijck is ghepasseert ofte niet, ghereserveert in leenen, daer toelomste noodich is, naer costume vanden leenhove.

*Pag. 48*

#### III

Man ende wijf en moghen elcanderen niet verschoonen binnen huwelijck, niet meer by mutuele ghifte inter vivos, dan by testament, ofte anderssins, dirrectelijck nochte indirectelijck, ten waere by testament, ofte andere gifte naer de doodt, van een tamelijck juweel, naer haerleider staet ende conditie.

## Titulus X

### **Van succesien ende deelen, metgaders van bylevinghen, representatien, ende inbringhen**

#### Articulus I

Den dooden erft den levenden, sijnen naesten hoir, capable om succederen, indien hy intert doet int sterfhuys, ende de possessie der in den overleden was ten daghe van sijn overlijden, wort op sijne hoirs ende erfghenaeme ghecontinueert.

#### II

Man ende wijf t'saemen vergaert zijnde in huwelicken staete, indien d'een ofte d'ander

*Pag. 49*

comt deser werelt te overlijden, achterlaetende kint oft kinderen van beede haerlieder lichaemen gheprocreert, ofte ander descendenten, de selve kinderen, ofte haerlieder descendenten, deelen ende proffijteren alvooren in proprieteyt alle d'ervve, cheynsrenten, heerlijcke renten, ende andere onlosselycke erfvelijckce renten, die den overleden, 'tzy man ofte wijf, ten huwelicke ghebrocht heeft, ende die hem geduerende 'tselve huwelijck toegewonnen zijn by successie, alsoo verre als de selve noch in wesen zijn, ende in sulcken staet als sy die vinden.

#### III

Aen welcke erfve ende onlosselijcke erfvelijckce renten, den vader ofte moeder van de selve kinderen langhtst levende, gheen ander recht en behoudt, dan alleenlijck d'een helft vanden blaede ende incommen in byleven, sijn leven langh gheduerende.

#### III

De selve kinderen, ofte haerlieder descendenten, deelen noch bovendien d'een helft van alle d'ervve, scheynsrenten, heerlijcke ende ander onlosselijcke erfvelijckce renten, die hare vader ofte moeder, noch levende,

*Pag. 50*

ten huwelijcke ghebrocht hebben, ende die hemlieden ghedurende 't selve huwelijck toegewonnen zijn by successie, sonder eenich last van bylevinghe, dies soo en sullen de kinderen de selve afdeelicheit niet vermoghen te vercoopen, nochte eenichsins belasten, ofte veralieneren, nochte en sal by wege van justitie daer op moghen gheprocedeert worden ghedurende 'tlevende van de voornoemde vader ofte moeder, alles oock ten ware by contracten van huwelijck anderssins besproken.

#### V



Ende soo verre dat, ghedurende 'thuwelijck van vader ende moeder, meer erfachtich goet vercocht ofte veralieneert waere, van d'een dan van d'ander sijde, soo al danof tusschen den vader ofte moeder langst levende, ende haerlieder ghemeene kinderen, ofte haerlieder descendenten recompense gheschieden, al ist soo dat tot noch toe anders gheuseert is gheweest.

VI

Van alle erfve, cheynsrenten, heerlijcke ende ander onlosselijcke renten, by man ende wijf gheconquesteert in huwelijcke, de kinderen van 't selve huwelijc deelen van dien d'een helft ter eerste doot sonder last van bylevinghe,

*Pag. 51*

ende haerlieder vader ofte moeder noch levende d'ander helft.

VII

Alle meuble ende catheylijcke goedingen worden ooc bedeeft, tusschen den blijfvere ofte blijfveghe ende haerlieder ghemeene kinderen, ende haerlieder descendenten half ende half.

VIII

De kinderen en sullen van nu voort maer eens haerlieder vader ofte moeder binnen haerlieder leven moghen afdeelen de helft van de erfve ende erfvelijcke onlosselijcke renten van haerlieder sijde ghecommen.

IX

Sulcx dat de kinderen vanden tweeden, derden, ofte andere successive huwelijcken, de selve vader ofte moeder overlevende, haerlieder tweede, derde ofte ander successive conjoncten danof de selve kinderen ghecommen zijn, maer afdeelen en sullen de helft van de nieuwe erfve ende erfvelijcke onlosselijcke renten, die hemlieden, naer de separatie ghemaect jehens haerlieder voorkinderen, toeghecomen wert, ende by hemlieden ten naervolgende

*Pag. 52*

huwelijcke ghebrocht, ofte ghedurende 'tselve huwelijck ghesuccedeert, ende dat met ende nevens alle de voorkinderen van de selve vader ofte moeder, langst levende, midts by de selve voorkinderen inbringende al d' erfve ende erfvelijcke onlosselijcke renten, die sy de selve vader ofte moeder langst levende daer te vooren afgedeelt sullen hebben.

X

Nemaer, en sullen de selve voorkinderen niet ghehouden zijn in te bringhen de conquesten ende catheylen, die sy ten sterfhuyse van haerlieder vader ofte moeder overleden ghedeelt sullen hebben, soo sy oock niet proffijteren en sullen van de conquesten by haerlieder vader ofte moeder langst levende gedaen, ghedurende haerlieder tweede ofte andere successive huwelijcken, nochte oock van de catheylen bevonden ten sterfhuyse van den overleden conjonct van den selven langst levende, 'tzy man ofte wijf, de welcke gedeelt werden tusschen den blijver ofte blijfveghe ende de kinderen van den laetsten bedde, half ende half.

XI

Ende, indien de voorkinderen niet goet en vonden den selven inbringh van de erfachtighe

*Pag. 53*

goedingen, (by haerlieden vader ofte moeder langstlevende afghedeelt) te doen, sullen de kinderen vanden laetsten bedde haerlieder vader ofte moeder alleen afdeelen de helft van haerlieder voorseyde nieuwe erfve, ende erfbelijcke onlosselijcke renten, ter exclusie van alle de kinderen van 't voorgaende huwelijck, ofte huwelijcken, weygheren den selven inbringh te doen, ende voorts deelen jehens haerlieder vader ofte moeder langst levende, noch min noch meer dan de kinderen doen jehens vader ende moeder, dar maer kinderen van een bedde ofte huwelijck en zijn, soo hier vooren gheseyt is.

XII

Inghelijcx sullen ooc de selve voorkinderen van een, ofte meer huwelijcken, willende ten overlijden van haerlieder vader, ofte moeder langst levende, achter laetende kinderen van

differente bedden, interdt doen int sterfhuys, ghehouden zijn in deele te bringhen alle d'ervve ende erfvelijcke onlosselijcke renten, die sy hemlieden afghedeelt sullen hebben, zijnde van haerlieder sijde ghecommen, ofte de weerde van dien.

*Pag. 54*

XIII

Twelck ghedaen zijnde, sullen alle de kinderen van den overleden ghesaemdelijck deelen, hoofd ende hoofstghelycke, alle deselve ingebrochte ervve, ende erfvelijcke onlosselijcke renten, metgaders de gone by den overleden achter ghelaten, mette conquesten, ende catheylen t'sijnen sterfhuyse bevonden.

XIIII

By faute van welcken inbringh, sullen alle de voorkinderen (weygerende den selven te doen) ghepriveert zijn van de successie van alle d'erfachtighe ende catheylicke goedinghen, haerlieder vader ofte moeder laetst overleden, ten daghe van haerlieder overlijden toebehoorende.

XV

Nemaer, indien de voorkinderen wesende al van een bedde, interdt deden int sterfhuys van haerlieder vader ofte moeder, ende dat 'tselve by alle de kinderen van de ander huwelijcken gherepudieert waere, soo souden de selve voorkinderen behouden 'tgone sy haerlieder vader ofte moeder te vooren afghedeelt sullen hebben, sonder d'ander kinderen danof deelachtich te maecken.

*Pag. 55*

XVI

Ende dat al sonder prejuditie van den rechte van douairie den blijver ofte blijfveghe van den sterfhuyse (indiender een is) competerende, aen de goedingen van de sijde van den overleden ghecommen, ende by hem ten huwelijcke ghebrocht, ofte gheduerende 'thuwelijck ghesuccedeert, daer in hy erfachtich ghestorven wert, metgaders van de helft van de proprieteyt van de conquesten binnen huwelijcke ghedaen, ende van hun contingent in de catheylen ten sterfhuyse gevonden, soo vooren gheseyt is.

XVII

Als man ofte wijf overlijdt sonder kindt ofte kinderen achter te laeten van beede haerlieder lichaemen ghegenereert, ofte ander haerlieder descendenten, de aedinghen van den overleden deelen al sijn ervve, ende erfvelijcke onlosselijcke renten, die hy ten huwelijcke ghebrocht heeft, ofte die hem gheduerende 'thuwelijck toeghecommen zijn by successie, ende den blijfver ofte blijfveghe sullen behouden alle d'ervve ende erfvelijcke onlosselijcke renten van haerlieder sijde ghecommen.

*Pag. 56*

XVIII

Ende indien van d'een sijde meer erfachtich ende sijde houdende goet vercocht waere, dan van d'ander sijde, sal danof recompense ghedaen worden tusschen den blijfver ofte blijvege ende d'aedinghen van den overleden uyt het ghemeen deelsaem goet in solidum, ofte by faute van ghemeen goet, uyt het goet van den anderen conjunct ofte sijne hoirs, tot de gherechte helft van alsoo vele als van d'een sijde meer bevonden wort vercocht te zijn dan van d'ander ten advenant vanden prijs vande vercoopinghe.

XIX

Nemaer, indien den blijver ofte blijfveghe die de selve recompense toestaet te doen, anders geen goet en hadde, dan recht van bylevinge, sal onghhouden zijn de selve recompense te doen, ende niet min de selve bylevinghe behouden, 'twelck oock stede hebben sal daer kinderen zijn.

XX

Sal oock den langhst levende, 'tzy man ofte wijf, behouden in bylevinghe, syn leven geduerende, d'een helft van den blaede ende incommen op al d'erfve ende erfvljck onlosselijcke

*Pag. 57*

renten, by man ofte wijf overghelden achterghelaeten, soo voorseyt is.

XXI

Die sullen de hoirs vanden overleden, ende den blijfver ofte blijfvege moghen jegens elckanderen plecken de gronden ende landen daerop den langhst levende bylevinghe is houdende. Ende en sal de huere by den blijfver ofte blijfveghe ghegeven van den selven gronde van erfve naer haerlieder door, niet langer moghen ghecontinueert zijn, dan alleenlijck drie jaeren, vallende naer de selve doot, indient de erfachtighe goet dunct.

XXII

Van welcke erfachtighe ghestruyckte goedinghe, d'aeldingen bestaende den overleden van sijns vaders sijde deelden al de gone van de selve sijde ghecommen, ende d'aeldingen van de moederlijcke sijde sullen haelen ende proffijtteren de gone commende van de selve sijde.

XXIII

Nemaer aengaende de geconquesteerde erfachtighe goedingen by den overleden, stervende sonder kinderen, soo voorseyt is, ghedaen voor sijn huwelijck, de selve sullen ghedeelt

*Pag. 58*

zijn tusschen de hoirs van de vaderlijcke ende moederlijcke sijde half ende half, metten laste van bylevinghe den blijver ofte blijfveghe daer aen competerende.

XXIII

Nopende de gheconquesteerde erfachtighe goedingen, ghedaen by man ende wijf gheduerende haerlieder huwelijck, de selve sullen ghedeelt zijn tusschen den blijver, ofte blijfveghe ende d'aeldingen van den overleden half ende half, sonder eenich last van bylevinghe.

XXV

Aengaende de meuble ende catheylijcke goedingen, d'aeldingen deelen t'saemen van acht deelen, de drie, ende den blijver ofte blijvege d'ander vijf deelen, soo sy ooc doen in alle baeten ende comeren van den sterfhuuse.

XXVI

Dies sal den blijfver, ofte blijfveghe vooren uyt houden een bedde ghestoffeert, ende een habijt naer haerlieder staet ende qualiteyt, ende sal toedien de blijfveghe behouden haeren meltrinck, sonder dien in deele te moeten bringhen, ende dat soo wel daer kinderen zijn als daer gheen en zijn.

*Pag. 59*

XXVII

Welcke blijfver, ofte blijfveghe, ende oock elck van de hoirs ende erghenamen, daer gheen blijfver ofte blijfveghe en is, toesprekelijck zijn int gheheele voor alle de schulden van 't sterfhuys tot het sluyten vanden deel, ende daernaer elck voor sijn part ende continghent, naer advenant van sijn portie heriditaire.

XXVIII

Welverstaende nochtans, soo verre als een schult van den sterfhuuse den blijfver, ofte blijfveghe, ofte eenighe van de hoirs ten laste gheleyt, ofte aengedeelt waere, dat den selven daerom alleen sal moghen toeghesproken worden.

XXIX

Recht van byleven by de conjoncten, ofte een van hemlieden ten huwelijck gebrocht, 'tzy dat sy kinderen hebben ofte niet, sal volghen den gonen die 'tselve ten huwelijcke sal ghebrocht hebben, sonder 't selve in deel te moeten bringen, blijvende nietmin deelsaem de paymenten

van dien, die ten overlijden van man ofte wijf verscheenen werden, mette rate vanden loopende jaere.

*Pag. 60*

XXX

Alle huysinghen, losrenten, lijfrenten, soo van schaede als van baete, beset, ofte onbeset, boomen, haeghen, verwas van bosschen, huysraet, gout, silver, baeghen, juweelen, beesten, meulens, besaeythede in ofte op't landt staende, inschulden, uyt schulden, ende al dat roerende is, worden gherekent voor catheyl.

XXXI

Naer het overlijden van man ofte wijf, kinderen achterlaetende, den blijfver ofte blijfvege hebben d'administratie ende regeringhe van 't goet van de selve kinderen, dat sy van haerlieder overleden vader ofte moeder, ende ook van vader ofte moeder noch levende gedeelt hebben, behoudende t'haerlieder proffijte, 't bladt ende jaerlicsche incommen van dien, tot dat de selve kinderen commen ten huwelijcke, ofte andere legitime staete, ofte dat sy by oppervooght ende schepenen, t'haerlieder goet ofte blaedt ghestelt werden, sonder daer af eenighe rekeninghe te moeten doen, midts betaelende de renten, ende ander lasten daer uytgaende, ende onderhoudende de huysinghen in behoerlijcke refectie.

*Pag. 61*

XXXII

Dies sullen de selve blijfver, ofte blijfvege gehouden zijn haerlieder kinderen metten goede te onderhouden ende doen onderwijzen, naer haerlieder qualiteyt ende ghestaetheyt ende de selve te ontlasten van alle funerrailen ende dootschulden.

XXXIII

Welcke blijfver ofte blijfvege souffiissant ende reseant sekere ende cautie doen moeten voor de weespenninghen ende ander catheylen van de selve kinderen, ten contentement van de voorseyde oppervooght ende schepenen.

XXXIII

De boomen die de weesen aenghedeelt werden, 't zy dat die staen op haerlieder erfve ofte niet, sullen groeyen ten proffijte van de selve weesen, ende niet van vader ofte moeder hebbende de baillie ende administratie van haerlieder goedinghen.

XXXV

Vader ende moeder, hebbende eenen sone ofte dochter overlijdende sonder kint, ofte kinderen achter te laeten, soo sullen die selve vader,

*Pag. 62*

ende moeder, beede noch levende, deelen 't gheheel goet van den overleden, 'tzy dat sy meer kinderen hebben (die broeders ende suters zijn van den overleden) ofte niet, behoudens in als 'trecht vanden douagier ofte douagiere.

XXXVI

Welck voordeel niet en sullen hebben grootvader ende grootmoeder, beede noch levende, bestaende den overleden van de sijde van sijne overleden vader, ofte moeder, daer broeder ofte suster van den overleden, ofte eenighe haerlieder descendentes van de selve sijde noch levende zijn, de welcke voor de selve grootvader ende grootmoeder ende ander ascendentes gheprefereert werden, ghereserveert alleenlijck in erfachtighe goedinghen van hemlieden ghecommen, de welcke de selve grootvader ende grootmoeder, beede noch levende, soo voorseyt is, volghen sullen, ter exclusie van de voorseyde broeders, ende susters van den overleden ende al haerlieder descendentes.

XXXVII

Als een kindt overlijdt, verstorven zijnde van vader ofte moeder, hebbende broeders ofte susters hem bestaende van vader

*Pag. 63*

ofte moeder noch levende, soo sullen de selve broeders ofte susters, ofte de kinderen van hemlieden ghedescendeert, alleen 'tgoet deelen ende niet vader, ofte moeder noch levende, ende indiender gheen broeders ofte susters noch eenighe haerlieder descendenten levende en zijn, nemaer wel andere vrienden ende maghen, soo sal den vader ofte moeder noch levende, hebben de gheheele erfve, commende van sijn sijde ende de helft van de conquesten ende catheylen ende de hoirs bestaende vande sijde van vader ofte moeder overleden, sullen deelen d'ander helft van de selve conquesten ende catheylen, metgaders al d'ervve van de selve sijde ghecommen, waer in den grootvader ende grootmoeder, ende by ghebreken van hemlieden, de voorder ascendenten van den overleden noch levende, gheprefereert werden voor rechtsweers, ende ander collaterale in voorderen graede, commende van de selve sijde, ende dat al metten laste van bylevinghe de langhst levende aen de patrimoniale ende sijde houdende goedinghen competerende.

#### XXXVIII

Niemant en mach sijn een kindt meer vervoorderen dan het ander, ende daerom al

*Pag. 64*

dat vader ende moeder haerlieder kinderen ghegheven sullen hebben in voorderinghe van huwelijck ofte anderssins, sullen de selve kinderen moeten inbringhen naer het overlijden van haerlieder vader ofte moeder, d'een helft ter eerste, ende d'ander helft ter laetste doodt.

#### XXXIX

Ende indien de ghyfte ghedaen waere by een van hemlieden van sijnen goet, 'tzy vader ofte moeder, sullen de begifte t'sijnen overlijden de ghegheven goedingen gheheel moeten inbringhen ofte stille staen, tot dat d'ander kinderen oft haerlieder descendenten hemlieden representerende, soo veel oock uyt het ghemeene goet sullen gheproffijteert hebben, soo verre als de beghyfte doen willen int sterfhuys. Twelck alleen verstaen wort van 'tcapitael vande ghyfte ende niet van het jaerlijcx incommen van dien, danof geen inbringhen moet ghedaen zijn.

#### XL

Inghelijcx sullen oock alle hoirs ende aeldinghen, soo in linie collaterale, als in linie directe, willende deelen in een sterfhuys ghehouden zijn in deele te bringen al 't goet, 'tzy meuble ofte inneuble, dat hemlieden by

*Pag. 65*

den overleden ghegeven wert, 'tzy by testament ofte inter vivos, en metter waermer hant, ofte sille staen tot dat haerlieder medehoirs soo vele gheproffijteert sullen hebben (soo voorseyt is) naer graede van hoyrie.

#### XLI

Den langhst levende van twee conjoncten 't zy man ofte wijf, is ghehouden 'tdoodt lichaem vanden overleden eerlijck te doen begraeven, naer sijnen staet ende qualiteyt, metter ghemeen goet van 't sterfhuys, soo oock gemeene zijn de costen van den uytvaert, metgaeders al 't gone dat daer aen cleeft, als lijckmaeltijt ende ander, 'tzy dat de zelve conjoncten ghemeene kinderen hebben ofte niet. Nemaer, aengaende de jaergetijden ende testamenten, de selve zijn ten laste vande hoirs ende aeldinghen vanden overleden.

#### XLII

In successien collaterale, erfve houdt sijde ende elck deelt de gone van sijnder sijde ghecommen, naer graede van hoyrie.

#### XLIII

Broeders ende susters van den overleden comende van geheelen bedde, deelen jeghens haerlieder broeders ende susters van halven bedde

*Pag. 66*

in conquesten ende catheylijke goedinghen d'een helft, ende commen daernaer deelen met de selve broeders ende susters van halven bedde in d'ander helft, hoeft ende hoofts ghelycke.

#### XLIII

Representatie heeft stede, soo wel in linie collaterale, als in linie directe, in alderhande successien in infinitum.

#### XLV

Dien volghende, de kinderen van broeders ende susters ende haerlieder descendenten, deelen onderlinge *in stirpes* ofte struycken, 'tsy dat sy deelen met oom; ofte moeye noch levende ofte niet, niet jeghenstaende dat sy den overleden even naer bestaen.

#### XLVI

In successien collaterale, daer eenighe hoys den overleden bestaen van de vaderlijke ende andere van de moederlijke sijde, de conquesten ende catheylijke goedinghen worden ghedeelt in twee deelen, wanof d'een helft succedeert op de naeste hoys commende vande vaderlijke sijde ende d'ander helft op de naeste hoys vande moederlijke sijde, sonder aenschauw

*Pag. 67*

te nemen van wat sijde dat de selve catheylen ghecommen zijn.

#### XLVII

Ende indien eenighe van de hoys commende vande vaderlijke sijde, den overleden alleen bestonden van halfven bedde, te weten van sijns vaders vaderlijke sijde, ende ander van sijns vaders moederlijke sijde, soo sal die helft toecommende de vaderlijke sijde, oock gedeelt worden in twee deelen, danof het een deel (wesende 'tgherechte vierde van alle de achterghelaten conquesten ende catheylen) volghen sal de vrienden commende van 'svaders vaderlijke sijde, ende het ander deel de vrienden commende van 'svaders moederlijke sijde.

#### XLVIII

Inghelijcx sal oock ghedeelt worden in twee deelen d'ander helft toecommende de vrienden van de moederlijke sijde, makende elck van dien een vierde van alle de conquesten ende catheylen, soo voorseyt is, danof een vierde aenghedeelte wert de vrienden bestaende den overleden van sijns moeders vaderlijke sijde, blijven 't resterende vierde voor de naeste hoys commende van sijns moeders moederlijke sijde.

*Pag. 68*

#### XLIX

Wel verstaende, indiender eenighe hoys waeren bestaende den overleden van vollen bedde, van wat sijde dat het zy, dat de selve jegens d'anders hoys commende van halfven bedde, deelen sullen d'een helft vooren uyt van tgone dat op haerlieder deel ghevallen wert ende sullen voorts deelen, in d'ander helft met de gone commende van halven bedde, hoeft ende hoofts ghelijcke, representatie altijts stede houdende, soo vooren gheseyt is.

#### L

Een bastaert keurbroeder oft keursuster zijnde, overlidende sonder wettelijck kint ofte kinderen achter te laeten, den heer ende de stede deelen t'samen, ende by egale portie d'een helft van sijnen goet jehens zijn aeldinghen van de moederlijke sijde in catheylijke goeden ende erfve gheconquesteert.

#### LI

Nemaer, soo verre den selven bastaert vremde waere vander keure, ten daghe van zijn overliden, den heer soude in de selve helft alleen succederen, ter exclusie vander stede. Ende aengaende de gheconquesteerde leenen, sullen die

*Pag. 69*

volghen d'aeldinghen van de moederlijke sijde, midts by hemlieden aen den Heere betaelende den helft van de weerde van dien, soo die was ten tijde van 'toverlijden van den selven bastaert, ter exclusie van de stede als vooren, weder den selven bastaert keurbroeder, ofte keursuster waere van de stede ofte niet, ende indien den selven bastaert hadde eenige erfve, ofte leenen, hem gesuccedeert, ofte anderssins toeghecommen van sijns moeders wege,

de selve souden sijde houden.

#### LII

Alst ghebeurt dat twee personen byleven hebben op een parceel van lande ofte erfve, danof den eenen houdt de gherechige helft jehens sijne kinderen ofte d'aeldingen van sijnen overleden man ofte wijf, ende den tweede 'tvierde oock jehens sijn kinderen, ofte d'aeldinghen van sijnen overleden man ofte wijf, 't welcke gheschiet als een man ofte wijf hemlieden begheven ten tweeden huwelijcke, ende dat den eersten douagier ofte douagiere noch levende, van dien tijt af, gherecht zijn int byleven ende opheve van de helft van den blaede van de selve erfve, sijn leven ghedurende.

*Pag. 70*

#### LIII

Remploy sal sorteren nature van erfve, ofte erfvelijcke onlosselijcke rente, vercocht om tselve remploy te doen, ende de selve sijde houden in successie, naer rate van den coop ende datter overschiet sal gerekent zijn voor conqueste.

#### LIIII

Indien man ofte wijf voor haerlieder huwelijc ghecocht hadden, ofte wedetrocken by naerhede eenighe erfve, ofte erfvelijcke onlosselijcke rente, ende dat de selve ten daghe van haerlieder huwelijck noch stonde te betaelen, in deel ofte int gheheel, de selve erfve, ofte erfvelijcke rente sal ten eersten overlijden van de selve conjoncten, 'tzy dat sy hebben ghemeene kinderen ofte ander haerlieder descendenten noch levende, voor conquest, naer advenante vande penningen die daer op betaelt werden binnen huwelijcke, ende de reste sal verdeelt werden ghelijck ander erfve by man ofte wijf ten huwelijcke ghebrocht, naer rate van de penninghen by den cooper voor huwelijcke betaelt, metten laste van bylevinghe den langhst levende daer aen competerende, soo hier vooren gheseyt is.

*Pag. 71*

#### LV

Erfve ende onlosselijccke erfvelijcke rente, by man ofte wijf, vergadert zijnde in huwelijcke, wedetrocken by naerhede, wert ghehouden in materie van deele, voor conquest 'tzy datter kinderen zijn ofte niet, als ghedaen ende betaelt zijnde met ghemeene ghelt.

#### LVI

In successien van leenen, sal men volghen de costumen vanden hove, danof die ghehouden zijn.

#### LVII

Soo wie gheleeft heeft ende onderhouden sal gheweest hebben by den disch ofte gasthuys deser stede, sal t'sijnen overlijden by den selven disch ghedeelt worden al sijn meuble goet, ende oock 'timmeuble, ten waere dat sijne hoys aen den disch al restitueerden 'tgone dat den overleden van den selven disch geproffijtteert heeft, het welck doende, sullen d'inmeuble goedinghen mogen t'haerlieder waerts trecken ende niet meer, midts betaelende de schulden vanden overleden.

#### LVIII

Alle laeghen ende permutatien ghedaen voor deellieden, gheduerende den deel ende

*Pag. 72*

voor 'tslyuten van dien, tusschen den blijfver ofte blijfveghe ende aeldinghen van den overleden, ofte tusschen de aeldinghen onderlinghe, sullen sorteren effect, ghereserveert int regardt vande goedinghen die op weesen ghevallen werden, daer in gheen veranderinghe en sal moghen gheschieden dan met voorgaende consent ende octroy van oppervooght ende schepenen.

#### LIX

Weduwaerts ende weduwen willende hemlieden ander mael begheven ten huwelijcke, zijn alvooren ghehouden te maecten deel ende partage jehens haerlieder kinderen, indien sy ofte

eenighe van hemlieden noch onderjaerich ende in vooghdie ofte curatele zijn ende besorghen dat haerlieder goedinghen opghebrocht worden ter weeserije ende de weese penninghe, ende ander catheylen defaute van 't welcke souden verbeuren de boete van dertich ponden parisis, ten proffijte van den heere.

*Pag. 73*

Titulus XI

### **Van maniere van deelen, metgaders 'tofficie van deelluyden ende prijsers**

Articulus I

Om deel in en sterfhuys te maecken, is van noode, (soo verre alser weesen zijn ten selve sterfhuyse) de selve weesen alvooren te doen voorsien van voochden, ende de selve behoorlijck in eede te doen stellen.

II

Tselve ghedaen, sullen de hoys ende aledingen van 'tsterfhuys, met de selve voochden over haer weesen, moghen verkiesen twee prijsers ofte meer, de welcke gheeedt zijnde, sullen de goedinghen, ten sterfhuyse bevonden, prijzen naer haer weerde, stellende de selve prijsie by geschrifte met pertinente grootte, lijsten, canten ende aboutten van d'erfachticheden die aldaer moeten verdeelt zijn.

*Pag. 74*

III

Soo sy insghelijcx verkiesen twee keurbroeders ofte meer voor deellieden, wesende mannen van goeden name ende fame daertoe ydoone, de welcke eedt sullen doen in handen van den Bailliu, den selven deel rechtveerdelijck te doen, ende elcken van d'aedinghen sijn aengeboren recht te bewijzen, ende oock den selven niet te sluyten, voor anderstondt dat d'yssuwe vander stede sal geliquideert zijn, soo verre alssser eenighe valt, op de boete van elck drie pond parisis.

III

Niemant en sal moghen bedienen 'tofficie van deelman, soo langhe als hy wert in 't collegie vander wet. Nemaer sal wel moghen voleynden de deelen daerin hy hadde beghinnen besoenigieren eer dat hy int selve collegie gheroupen was.

V

Zynde alle deellieden verboden, eenighe deelen te ontgonnen in sterfhuysen daer weesen moeten deelen, ten zy dat hemlieden al vooren blijcke, by acte uytter greffie, dat deselve weesen behoorlijck bevoocht zijn, ende in eede ghestelt, op de boete van elck drie ponden

*Pag. 75*

parisis, ten proffijte van den Heere.

VI

Indien in den deel eenich descoort viele, ende dat de deellieden partijen danof niet en conden vereensen, sullen de saecke mogen de wet overgheven, om by de selve ghedecideert te zijn ten coste vanden gonnen die ongelijck hebben sal.

VII

Deellieden ende prijsers sullen hebben voor sallaris elck veertich schelle parisis ende den clerck in deele vijftich schel. par. s'daeghs boven de mondcost, 'tzy dat sy besoenigieren binnen der stede ende jurisdictie, ofte daer buyten ten waere dat sy buyten moesten vernachten, in sulck gheval sy sullen hebben een derde meer, ofte sulcken anderen sallaris als Heere ende Wet stellen sullen, naer de ghelegentheyt des tijds.

VIII

Deellieden zijn ghehouden, binnen drie weken naer 't sluyten vanden deel, over te gheven aende aedinghen ende voochden de deelloten van 'tgoet hemlieden aenghedeelt by hemlieden respectivelijck gheteekent, met specificatie vande ghelegentheyt, grootte, lijsten, canten ende aboutten van de leenen ende erfve,



*Pag. 76*

ende van wat zijde die ghecommen zijn, metgaders vande ghereede penninghen ende ander catheylen, metten commeren ende lasten die elck lot volghen sullen, ende sal den Clercq van deele den staetbouck by hem bewaeren, om by de aedingen daer toe altydts (noodt zijnde) haerlieder recours te moghen hebben, den welcken by zijne mededeellieden sal moeten gheteekent zijn.

IX

Deselve deellieden werden oock ghehouden elck van de aedinghen aen te deelen d'ervve ende onlosselijke renten, die van sijn zijde ghecommen zijn, sonder eenighe wisselinghe ofte veranderinghe daer in te doen, ten fijne de selve moghen blijven, int gheslachte daer uyt die ghecommen zijn.

X

Sullen oock deselve deellieden deelen ervve jeghens ervve, catheylen jeghens catheyl ende d'aedinghen van elcanderen verscheeden, ende niet gemeen laeten, soo verre alst doenlijc is.

XI

Deselve deellieden vermogen (by de hoys ende aedinghen versocht zijnde) den blijfver ofte blijveghe te vraeghen op eedt int maecken

*Pag. 77*

van den staet van deele, of sy anders geen goet ('tzy meuble ofte immeuble) en wezen 'tselve sterfhuys toebehoorende, dan sy te kennen ende overghegeven hebben, ende insghelijcx oft de uyt schulden by hemlieden overgegheven, gherechtich ende deughdelijck zijn, waer op de selve blijfver ende blijveghe gehouden werden hemlieden dien aengaende by solemnele eede te purgieren, soo oock werden de hoys ende aedinghen dies by den blijfver ofte blijveghe ofte haerlieder medehoys versocht zijnde, wanof den Clercq in deele op den staetbouck notitie houden sal.

Titulus XII

**Van becommerde sterfhuysen, ende hoe die goedingen vandien, metgaders van vluchtighe personen geregiert ende gheadministreert worden.**

Articulus I

Een man en mach 't sterfhuys van sijne huysvrauwe ofte weduwe 't sterfhuys van haeren man, behoudelijck dat sy danof wettelijck renuncieren

*Pag. 78*

binnen derden daghe naer den dagh van de begravinghe van sijn doot lichaem, abandonnerende alle deelsaeme ende ander goedinghen meuble ende immeuble, t'sijnen sterfhuyse bevonden, soo van haer zijde, als vande seijde van haeren overleden man ghecommen, ten proffijte van de ghemeene crediteuren van 'tselve sterfhuys, behoudende alleen t'haeren porffijte een habijt t'haeren lijfve dienende.

II

By faute van welcke devoiren van renunciatie ende abandonnement voornoemt, soude de selve weduwe gheacht zijn als interdt ghedaen hebbende in't sterfhuys ende ghehouden te betaelen de schulden van dien, met ende neffens den aedingh ofte aedinghen 'tselve sterfhuys aenveert hebbende, indiender eenighe zijn, daer niet, soude de selve weduwe alle de schulden moeten draghen ende betaelen, als alleen ghebleven zijnde in baten ende commeren van't 'tsterfhuys.

III

Dies sal de selve weduwe, haer mans sterfhuys alsoo gheabandonneert hebbende, schuldich zijn 't allen tijden, dies versocht zijnde, te gheven waerachtighe declaratie

*Pag. 79*

van den staet van 't sele sterfhuys, in baeten ende commeren naer haere beste wetenschap, haer dies expurgerende onder eede.

### III

Om welcke goedinghen van dierghelijcke sterfhuysen ende andere by de apparente hoys ende erfghenamen gheabandonneert, ofte door de groote becommerttheyt van dien, by vrienden ende maeghen tacitelyck verlaeten, metgaders de gone toebehoorende vluchtighe persoonen, banckeroutieren, ende oock de gone ghedaen hebbende cessie van goede, by briefven daer toe van den prince vercreghen, te doen besorghen ende regieren tot proffijte vande ghemeene crediteuren, soo zijn burghmeesteren ende schepenen in costume, ten versoucke vande selve crediteuren, ofte van officie weghe, daer toe te stellen ende committeren een wettelyck man ofte curateur, ende den selven behoorlyck gheeedt zijnde, te laeten de selve regieringhe ende administratie op goeden ende suffissant sekere.

### V

welcken curateur, eerst ende alvooren vercoopen sal by heerlijcken coopdagen, naer voorgaende publicatie danof ghedaen,

*Pag. 80*

de inhauen ende vlietende catheylen op sulcke payementen als 't collegie vander wet adviseren sal.

### VI

Daer naer sal den selven curateur doen dachvaerden, by drie hallegeboden, van veerthien daghen te veerthien daghen, alle de gone die eenighe actie hebben, ofte schult weten te heessen ten laste van 'tselve sterfhuys ofte persoonen voorseyt, ten fyne sy de selve binnen den tijdt van ses weken (eyndende den vierthiensten dach naer 'tlaetste halleghebodt) commen te kennen gheven, t'eenen ordinaire camerdaghe, om aldaer bewetticht te zijn, volghende den stijl van procederen aldaer onderhouden. Ende daer de selve schultheesschers sullen bekent wesen, sal hemlieden daerof insinuatie ghedaen worden t'hemlieden pesoonen ofte domicilien.

### VII

Tselve ghedaen, sal den curateur vercoopen de huysen, boomen, tenten ende gronden van erfve, met drie voorgaende Halle gheboden van veerthien daghen te veerthien dagen, met affixie van billetten, branden van keerssen ende sulcke ander sollemniteyten van decrete

*Pag. 81*

als hier naer in den titel van executien ende decreten gheseyt wort.

### VIII

Dies werdt den selven curateur ghehouden ten eynde van den jaere, naer dat hy gheaenveerdt sal hebben d'administratie van de selve goedinghe, dan of te doen rekeninghe ende bewijs voor Burghmeesters ende schepenen vander stede, de crediteuren daer over gheroupen by voorgaende halleghebodt, ofte insinuatie t'haerlieder persoone ofte domicilie, indien sy afgheseten zijn vande jurisdictie, ende den curateur bekent.

### IX

Welcke rekeninghe ghedaen zijnde, sullen de penningen gemaect van de voorseyde goedingen (danof alvooren gededuceert zijnde den sallaris vanden curateur, ende de wettelijcke costen vanden smaeldeel) by burghmeesters ende schepenen, ofte de gone by hemlieden daertoe uyt 't collegie vander wet gecommiteert ghesmaeldeert zijn, tot betaelinghe vande gemeene crediteuren, naer elcx prerogative, 'tzy van preferentie, ofte concurrentie, volghende de dispositie vande geschreven rechten ende van dese costume

*Pag. 82*

### X

Naer welcken smaeldeel, den curateur hem reguleren sal int betaelen van de schulden, nemende vande selve betaelinghen, die hy aen de crediteuren doen sal, goede souffissanten,

ende wettelijcken sekere, om by dien middel bewaert ende versekert te zijn jehens alle de gone die yet souden weten te heessen ten laste van 't sterfhuys, ofte personen voorschreven. Blijvende nietmin de selve crediteuren geheel ende onverlet ten laste vande crediteuren hemlieden in den smaeldeel gepresenteert hebbende, ofte de sekere by hemlieden ghedaen, soo sy te raede werden.

### Titulus XIII

#### **Van onderjaerighe kinderen, vooghden ende curateurs**

##### Articulus I

Soo wanneer eenighe onderjaerighe kinderen verstorven zijn van vader ofte moeder, den vader ofte moeder noch levende, is ghehouden de selve te doen voorsien van eene vooght, by den burghmeester van der wet, (die altijts is oppervooght van weesen)

*Pag. 83*

ende schepenen. Welcken vooght by de selve oppervooght ende schepenen gheadmitteert zijnde totter vooghdie, is ghehouden eede te doen in handen vanden bailliu, de goedingen van sijne weesen wel ende ghetauwelijck te regieren ende administreren. 'Twelck moet ghedaen zijn eer men den deel sal beginnen ten sterfhuyse van haerlieder vader ofte moeder overleden zijnde.

##### II

Indien de selve weesen verstorven waeren soo wel van vader als van moeder, sullen hebben twee vooghden vande naest bestaende vrienden, den eenen vande vaderlijcke zijde, ende den anderen van de moederlijcke sijde. Nemaer, indiender maer goet en waere van een sijde, men sal maer eenen vooght stellen vande selve sijde, welke vooghden keurbroeders zijn moeten ander stede, ende leiden van goeden naem ende fame, anderssins men soude de selve mogen wederleggen.

##### III

Waert by aldien, dat de weesen eenich vraem goet verstorve van grootheere, groote vrouwue, broeder, suster, oom, moeye, ofte andere, men sal gheen ander vooght nemen

*Pag. 84*

dan den gonen die van te vooren vooght was vande selve sijde, daerof dat 'tselve vraem goet ghecommen is. Ende de weesen onvoorsien zijnde van vooght van de selve sijde, dan salmen deselve eenen vraemvooght gheven.

##### III

Deselve vooghden en moghen gheen handelinghe noch administratie aenveerden van 't goet van haerlieder weesen, oft sy en hebben alvooren eedt ghedaen, soo voorseyt is.

##### V

Soo wanneer een vooght ende sijn weese beede hoys ende aeldinghen zijn in een sterfhuys, men sal den weese gheven een deelvooght, om haer recht vooren te staen, tot dat den deel behoerlijck gesloten wert, ende dat 'tgoet de weese ten selven sterfhuyse aengedeelt, ter weeserie op gebrocht ende borghe voor de weese penningen gedaen sal zijn, waer in den selven deelvooght gelast is, ende sal den salaris vanden selve deelvooght, ende oock van den bystaende man van de blijfveghe, getaxeert zijn by deellieden isset noodt.

##### VI

Naer den overlijden van man ofte wijf, soo is den blijfver ofte blijfveghe ghehouden binnen

*Pag. 85*

drie maenden daer naer, partaige ende deel te maecken ende sluyten van 't goet bevonden ten sterfhuyse van den overleden, jehens haerlieder kinderen, ofte ander hoys ende aeldinghen van 't selve sterfhuys, ten waere dat 't selve binnen soo corten tijdt niet en conste geschieden, ter causen van eenighe swaerigheden ende differentien, die soo haest niet en conden gedecideert zijn, in welcken ghevalle den blijfver ofte blijfveghe de wet danof adverteren sal,

ende dat op de boete van ses ponden parisis, ende den selven deel niet volcommende binnen ander drie maenden, sullen verbeuren dobbel boete ten proffijte van den Heere.

#### VII

Ende om de weesen wel ende souffissantelijck te bewaeren ende versekeren, van alle successie ende versterfvenissen hemlieden toecommende ende vervallen, 'tzy van vader, moeder, ofte ander haerlieder vrienden ende maeghen, soo zijn de voorseyde oppervooght ende schepenen in costume van allen ouden ende immemorialen tijde, te vergaderen in haerlieder wetkamer seker dagen 'sjaers, ende eerst 'sdonderdaeghs, 'svrijdaeghs ende saterdaeghs naer Paesschen

*Pag. 86*

van den neghen uren totten elf uren voormiddagh ende naer middagh van den twee uren totten vier uren.

#### VIII

Op welcke drie daghen, ofte eene van dien, alle vooghten van weesen ghehouden zijn over te bringhen de goedinghen haerlieder weesen vervallen, by pertinente deelloten by deellieden behoorlijck onderteckent, indien sy 't selve daer te vooren niet ghedaen en hebben, om daer naer ten weese boucke gheregistreert te zijn, op de boet van ses ponden parisis, ende de selve deelloten niet overbringhende binnen ses weken daer naer, sullen verbeuren dobbel boete.

#### IX

Toedien zijn de voorseyde vooghten, metgaders alle vaders ende moeders, hebbende d'administratie van 't goet van haerlieder weesen ende kinderen, oock schuldich ghedurende de selve daghen, ofte oock op andere tijden, als de wet 'tselve soude oorboorlijc vinden, voor de voorseyde oppervooght ende schepenen te doen goeden ende reseanten sekere ende borghe, voor het incommen van de goedinghen, metgaders de catheylen ende penningen van de selve weesen,

*Pag. 87*

op ghelijcke boete, ende 'tselve niet volcommende binnen ses weken daer naer dobbel boete als vooren.

#### X

Inshelijcx zijn de voorseyde vooghten ghehouden jaerlijcx 'smaendaegs, 'sdyssendaegs, ofte 'swoensdaeghs naer de vrije jaermaerct deser stede, te compareren voor de voorseyde oppervooght ende schepenen, ende voor hemlieden rekeninge ende bewijs te doen, van alsulcke handelinghe ende administratie, als sy ghehadt hebben van 't goet van haerlieder weesen, verifiërende de selve rekeninghe met pertinente bewijsen ene quitancien daer toedienende, ende over te legghen twee schriftelijcke rekeninghen, wanof d'ene blijven sal onder oppervooght ende schepenen, ter weeserije, ende d'ander (behoorlijck ghesloten zijnde) onder deselve vooghten ende dat op de boete van drie ponden parisis.

#### XI

Indien de weesen zijn vander oude van veerthien jaeren, ofte daerboven, de vooghten sullen de selve met hemlieden doen compareren, om de rekeninghe van haeren goet te hooren.

*Pag. 88*

#### XII

De selve vooghten zijn oock ghehouden 'sdonderdaeghs daernaer te compareren voor den bailliu, oppervooght en schepenen, ende t'haerliederen toere driemael voort gheroupen zijnde, d'eerste, tweede ofte derde reyse, te kennen te gheven den staet van haerlieder vooghtdie, ende wat veranderinghe daer in ghefallen is t'sedert de weeserije van den voorgaenden jaere, wanof notitie ghehouden wort ten weeseboucke, ende oock op de vooghdijebrieven rustende onder de selve vooghten. Ende dat op de boete van drie ponden parisis. Alle welcke voorseyde boeten geapliceert worden ten proffijte vanden Heere.

#### XIII

Ende op dat de voorseyde vooghden, metgaders vaders ende moeders niet en ignoreren vande devoyren die sy jaerlijcx schuldich zijn te doen, soo voorseyt is, men becondicht al 'tselve ten eersten keurgedinge naer half maerte, in opene ghebannen vierschaere, ende daernaer op de drie navolghende sondagen naer de hooghmisse ten halleghebode: welcke gheboden ghedaen worden by den bailliu.

*Pag. 89*

XIII

De goedinghen van de weesen opgebracht zijnde ter weeserije, soo voorseyt is, sullen de vooghden ghehouden zijn danof te lichten behoerlijcke brieven (diemen noemt, vooghdiebrieven) inhoudende specicifatie van de goedinghen vande selve wesen, in erfve ende catheylen, soo die ter weeserije opgebracht zijn, binnen drie maenden, daernaer, betalende ter greffie het recht daer toe staende op de boete van drie ponden parisis, t'applicueren als vooren.

XV

Ende hoewel vader ende moeder hebben de houdenisse van haerlieder kinderen metten incommen, proffijten ende emolumenten van de goedingen hemlieden opgecommen ende ghesuccedeert van haerlieder vader ofte moeder overleden zijnde, ende oock noch levende, tot dat sy heurlieden selfs werden, soo boven onder de costumen van deele gheseyt is. Nochtans aengaende 't goet haerlieder kinderen opgecommen ende verstorven van grootheere, grootevrouwe, broeders, susters, ooms, moeyen, oft andere dan van vader ofte moeder, en hebben van de incommen van dien gheen ontfanck, noch proffijt tot

*Pag. 90*

onderhoudt van haerlieder kinderen: nemaer hebben daerof d'administratie haerlieder vraemvooghden, de welcke schuldich zijn danof jaerlijcx rekeninghe ende bewijs te doen, ten proffijte van haerlieder wesen, ten waere dat van 'tselve vraemgoet eenich deel toegheleyt wierde tot alimentatie van de kinderen, uyt causen, ter discretie van oppervooght ende schepenen.

XVI

Weesen ende onderjaerighe kinderen, sullen in vooghdije ofte curatele blijven, tot dat sy gecommen zijn tot heurlieder oude van vijftwintich jaeren, ofte hemlieden begeven ten huwelijcke, ofte eenigen anderen gheapprobeerden staet aenveerden, ofte dat sy op 't rapport ghedaen by haerlieder vooghden ofte curateurs van haerlieder comportedent ende ydooniteyt, by oppervooght ende schepenen danof ontslegghen werden.

XVII

Alle vooghden ende curateurs sullen oock ghelast blijven met haerlieder vooghdije ende curatele, tot dat haerlieder weesen heurlieder selfs geworden zijnde, by oude ofte anderssins, soo voorseyt is, sullen compareren voor

*Pag. 91*

de voornoemde oppervooght ende schepenen ende verclaeren dat sy hemlieden kennen vernocht. Wanof ten weeseboucke notitie ghehouden wort.

XVIII

Alle vooghden ende curateurs zijn ghehouden de ghereede penninghen van haerlieder weesen, verstorven zijnde van vader ofte moeder ende oock de gone gherekent voor vraemgoet, bedraghende acht ponden grooten, ende daer boven, t'employeren in coope van lande ofte rente, op pene van danof selve jaerlijcx crois te moeten betaelen, ten advenant van den penninck sesthien; ten waere dat om eenighe merckelijcke redene, de voorseyde oppervooght ende schepenen goet vonden de selve penningen te bewaeren.

XIX

Gheen vooghden en vermoghen de goedinghen van haerlieder weesen te verpachten langer, dan voor een termijn van drie ofte vijf jaeren ten langhsten, op pene van nulliteyt van den

selven pacht, int regardt vande voorder jaeren.

XX

Ende indien deselve weesen twee vooghdn hebben, sullen gesaemdelijck moeten 'tgoet van  
*Pag. 92*

haerlieder weesen verpachten, ende niet den eenen onwetens den andere op pene van nulliteyt.

XXI

Alsser yemant overleden is, ten wiens sterfhuysse eenighe weesen aedinghe zijn, indien de selve weesen daer te vooren niet bevooght en zijn van dier sijde, men sal deselve voorsien van eenen vooght bestaende van der sijde van den overleden, weder de weesen ten selven sterfhuysse yet moghen deelen ofte niet. Ende soo verre als den selven vooght, den staet van 't sterfhuys oversien hebbende, bevindt dat sijn weese daer niet proffijteren en can, overmits de becommertheyt van 't selve sterfhuys, soo doet hy dan of rapport aen oppervooght ende schepenen op sijnen eedt, de welcke zijn verclaers ghehoort, ende op als ghelet hebbende, ordonneren den vooght daer in te doen 'tgone hy bevindt ten proffijte van sijn weese te behooren.

XXII

De vooghdn en vermoghen gheen leenen, erfve, huysingen, renten, noch oock eenighe opgaende ofte fruytdraghende boomen, te vercoopen, belasten, verlaeghen, ofte anderssins veralieneren, ofte vercrancken, dan met

*Pag. 93*

consente ende octroye vande voornoemde oppervooght ende schepenen, die sulck consent sullen moghen gheven niet alleenlijck als 'tselve noodtsaeckelijck is, maer oock als 't selve by oppervooght ende schepenen gejugiert wort proffijtelick ende beter ghedaen dan ghelaten.

XXIII

De selve vooghdn, consent ende octroy vercreghen hebbende, om eenigh goet te vercoopen haerlieder weesen toebehoorende, en moghen de selve vercoopinghe niet doen, dan met drie voorgaende hallegheboden, ende dat ter hausse op pene van nulliteyt.

XXIII

Soo wie eenighe weesen borght, ofte leeninge doet van ghelde ofte ander finantie, ofte dat de selve weesen eenige coomanschepe doen, ofte ander contracten maecken, die hemlieder schaedelijck souden wesen, die selve en zijn van gheender weerden. 'Twelck men oock useert int regaerd van onderjaerighe kinderen zijnde in de macht van vader

*Pag. 94*

ofte moeder, ten waere dat de selve wesen ofte kinderen behoorlijck gheautoriseert waeren om coopmanschap te doen, voor haerlieder eyghen, ofte oock voor haerlieder vader, moeder, ofte andere, in welcken ghevalle sy verobligieren sullen de gone daer vooren sy gecontracteert sullen hebben.

Titulus XIII

**Styl ende ordre van procederen**

**Eerst, van saecken roerende op ordinaire camerdaghe, de welcke men onderhoudt tweemaal de weke, te weten 'swoensdaeghs ende saterdaeghs**

Articulus I

Op alle de selve dagen van den jaere, gheen heylichdaghe ofte vacantie zijnde, zijn burghmeesters ende schepenen voornoemt, ghehouden te vergaderen in haerlieder camer van wette precieslijck ten neghen uren voormiddaghe, ende aldaer partijen recht ende wet te doen inde naervolghende saecken.

II

Eerst van alderhande schulden daer letteren van obligatie ofte cedulle ende handtteecken af zijn.

*Pag. 95*

III

Ten tweeden, van alle saecken raeckende backers, brauwers ende herbergiers, van broot, wijn ende bier ghehaelt ende gheborght op kerf.

III

Ten derden van saecken ende schulden raeckende knapen, dienstmaerten, ambachtslieden, ende andere tot inninghe van haerlieder huere, loon ende salaris, by hemlieden verdient, 'tzy dat danof voorwaerde is ofte niet.

V

Ten vierden, van saecken aengaende den bailliu, amptman, dienaren vanden heere ende ander officieren, ter causen van haerlieder beslaghen ofte calaingnen ende boeten.

VI

Ten vijfsten, van alle saecken inghestelt uyt crachte van letteren van mandemente, inhoudende relievement, ende ander provisien, vanden hove, danof '*tcommittimus* adresseert aen burghmeesters ende schepenen voornoemt.

*Pag. 96*

VII

Nemaer, requesten civile vercreghen in saeken roerende op ander rollen, inghestelt voor d'impetratie van dien, sullen op de selve rollen moeten ghedient worden.

VIII

Op de selve camerdaeghen moeten oock gedient wesen alle heesschen van costen, daer in d'een ofte d'ander van partijen by sententie gecondemneert is, alwaert oock soo, dat de saecke principale op ander rolle gheroert hadde.

IX

Ten laetsten, men sal van nu voort op deselve daghen berechten alle actien ende differenten aengaende weduwen, weesen ende sterfhuysen.

X

Soo wie eenighe actie wilt intenteren in de saecken hier vooren vermeldt, moet sijn partije doen daghvaerden by den deurwaerder vander camer, messagier ofte pandt vercooper daer toe ghestelt ende gheedt, ten minsten twee daghen voor den dach dienende, ende dat tsijnen persoonen ofte domicilie, laetende aldaer (soo verre hy absent is) een memoriaelbillet.

*Pag. 97*

XI

Nemaer, indien den gonen de daeghinghe doende ten huysen vanden debiteur niemant en vonde, sal danof de wete doen aen een vande naeste ghebueren, ten fyne hy den debiteur d'advertentie mach doen, laetende danof van ghelijcken billet onder sijn handteecken. Ende sal de daeghinghe alsoo ghedaen stede grijpen.

XII

De voorseyde deurwaerder ende messagier zijn ghehouden over te brengen ter greffie alle de dagingen ende intimatien die sy ghedaen sullen hebben 'sdaeghs voor den dagh dienende, emmers ten zelven daghe dienende, in tijden ende wijlen voor de neghen uren, een op 'trolle ghebracht te zijn, met goeden verclaerte ende specificatie van de geheeschte schult, ende waerof dat de selve procedeert.

XIII

De selve deurwaerder ende messagier zijn oock ghehouden op de voorseyde camerdagen, ende alle andere wettelijcke dagen, ter camer te commen ende aldaer te blijven tot dat die van der wet gescheeden sijn, om partijen voor te roepen, ende de selve wet te dienen.

*Pag. 98*

XIII

De daghinghe inder manieren voorseyt opgebracht zijnde, ende roerende ten toere van de rolle, soo moet den heesscher hem presenteren in persooene ofte by procureur, ende verclaren wat hy sijne partije heesschende is. Indien hy verbalijck verstaet te procederen, ofte by faute van heesche, werdt de saeke gheroyeert op't rolle, soo verre den verweerder 'tselve versouckt, ende hem gheconsenteert, oorloof van hove ende costen. Ende indien noch d'een noch d'ander van partijen compareerde, 'tzy in persooene ofte by procureur, sal de saeke ten derden wetdaghe daermede vallen uyt wette.

#### XV

Nemaer, indien den heescher hem presenteert in persooene ofte by procureur, ende niet den gedaeghden, noch procureur over hem, soo wert 'tsijnen laste ghegheven deffaut, 't welcke omghehaelt sal sijn ten naesten wetdage, ende alsdan oock niet comparerende, sal noch eens voor de tweede reyse ghedaghvaert zijn met intimatie, ende soo verre by alsdan oock niet en compareert, wert verclaert versteken van alle weeren end exceptien, ende d'heesscher gheadmitteert

#### *Pag. 99*

tot verificatie van sijnen heesch by eede, indien de sake van sijne wetenschap dependeert, ende den juge om de cleynicheyt ende clærheyt van diere, bevonde dat die by 'sheesschers eedt soude moghen ghedecideert worden, daer neen, weert den heesscher gheadmitteert te preuve, ende sal hem gheordonneert zijn te formeren *intendit* by geschrifte, met resumptie van heesche, waer jeghens partije gheoorlooft wert te dienen van reprochen ende contradictien, daertoe alvooren ghedaghvaert zijnde, sonder eenighe exceptien daer by te moghen proponeren, als daer af, by voorgaende contumacie, versteken zijnde.

#### XVI

Ende soo verre als den heesscher in ghebreke waere, van sijne sake, op 't rolle gebracht zijnde, naer litiscontestatie, te vervolghe drie camerdaghen naer een, weert t'elcken camerdaghe geteekent deffaut t'sijne laste, ende met den derden deffaut sal de sake vallen uyt wette, ende sal den selven heesscher ghecondemneert zijn in de costen, indien den verweerder 'tselve versouct daer niet, sal den juge de sake moghen stellen ten aisementen van partijen.

#### *Pag. 100*

#### XVII

Ende indien den verweerder hem presenteerde ten eersten, tweeden ofte derden wettelijcken daghe, ende eenighe exceptien allegierde jeghens s'heesschers heesch, den juge, partijen ende haerlieder respectieve allegatien ghehoort, soo wel ter provisie, als ten principale, ende haerlieder bewijsen ghesien, al daer op sommierlijck recht doen, naer den bevinde vander saecke, soo verre als de saecke daer toe ghedisponneert is, daer niet, sal daer in ordonneren 'tghene hy naer recht ende equiteyt bevinden sal te behooren, daer naer partijen schuldich werden hen te reguleren.

#### XVIII

Wel verstaende, dat in saken ingestelt op cedula, den debiteur comparerende ten eersten, tweeden ofte derden wetelijcken daghe in persooene, ofte by procureur, ghehouden wert op't versouck vanden heesscher, alvooren, te kennen ofte loochenen de selve cedula ende handteecken en daer onder staende.

#### XIX

Ende indien hy 'tselve kendt ende promptelijck niet en doet blijcken van eenighe betalinghe,  
*Pag. 101*

wert op't versouck vanden heesscher gewesen te namptieren de somme in de selve cedula begrepen, ende den heesscher gheconsenteert de lichtighe van diere op souffissanten sekere, newaere dat den debiteur eenighe exceptien peremptoire quame t'allegieren, die den juge



mochten beweghen om 't selve namptissement uyt te stellen totten nasten wetdaghe, ofte tot dat hy naeder van de selve exceptien sal onderricht zijn.

XX

Ende soo verre als den heesscher ten eersten, tweeden ofte derden wettelijcken daghe overleghet heesch by gheschripte met pertinente fijnen ende conclusien, ende den verweerder danof versouckt copie ende dagh om t'antwoorde, 't selve wert hem gheconsenteert. Ende sullen partijen daernaer voort procederen in de saecke by replicque ende duplicque, sonder te moghen triplicqueren, ten waere hebbende consent vanden juge, om nieuwe faicten by duplique geposeert. Waarmede de saecke vallen sal in 't advijs, newaer dat de procureurs van partijen bevonden de saecke te consistieren in preuve, ende dat sy elcanderen daertoe admitteerden, 'twelck sy vermoghen te doen.

*Pag. 102*

XXI

In alle welcke proceduren, partijen niet mee en hebben dan twee dilayen ordinaire, newaere dat den juge uyt merckelijcke redene hemlieden consenteerde een dilay extraordinaire van officie weghe, ghereserveert op preuve. Om de welcke te doen, partijen ordinairlijck gheconsenteert wort den tijt van drie weken ende somtijden meer, om eenighe merckelijcke redene den juge daertoe moverende, danof gheen verstekinghe en valt op saterdaghe, uyt cause dat d'enquesten ordinairlijck op de selve daghen naer middagh ghehouden worden.

XXII

Partijen geadmitteert zijnde ter preuve, 'tzy by den juge, ofte by haerlieder procureurs, den gonen 'tzy heesscher ofte verweerder, willende sijn enqueste doen, moet altooren doen daghvaerden sijn partije t'eenen sekeren ende competenten daghe, om sijn ghetuyghen in eede te sien stellen, metsgaders om titlen, letteren ende bewijsen over te sien gheven.

XXIII

Indien de ghedaeghde partije ten selven daghe niet en compareert, men sal t'sijnen laste

*Pag. 103*

gheven deffaut, ende voorts procederen in de selve enqueste.

XXIII

Partijen, willende doen haerlieder preuve met ghetuyghen, moeten de selve getuygen doen daghvaerden om in oorcondschepe te commen, ende de waerheyt te segghen van sulcx als men hemlieden vrighen sal, ende van haerlieder wetenschap dependeert.

XXV

De selve ghetuyghen behoorlijck ghedaghvaert zijnde, ist dat sy 't selve refuseren ofte dilayeren te doen, sonder merckelijcke redene, sullen verbeuren de boete van twintich schelle parisis, ten proffijte vanden Heere. Ende sal de gone van partijen (die de selve wilt beleeden) gheconsenteert zijn acte van constraincte om deselve refusanten ofte dilayanten daer toe te bedwinghen by den bailliu ofte amptman.

XXVI

Als partijen vol beleet hebben, ende hemlieden verdreghen van prueve, soo sullen de selve partijen vermogen te dienen van reprochen ende contradictien, salvatien ende solutien, waarmede de sake vallen sal in rechte.

*Pag. 104*

XXVII

Ende soo verre als den heesscher, gheadmitteert zijnde ter preuve, de selve binnen den tijt voorseyt niet en dede, ende hem danof liete versteken, soo wert den verweerder geabsolveert van sijnen heesch ende conclusien, ende dne heesscher gecondemneert in de costen vanden processe.

XXVIII

Nemaer, indien den verweerder hem liete versteken van enqueste, ende dat den heesscher de sijne ghedaen ende volcommen hadde, men sal inde saecke voorts procederen by reprochen, salvation ende andere schrifturen totter conclusie in rechte.

XXIX

Beede partijen in recht zijnde, soo heesscher als verweerder, zijn ghehouden te doen den eedt van calumnia t'allen tijden dies versocht zijnde. Ende opdat d'een oft d'ander weygherde den selven te doen, ofte hem danof liete versteken, is hy heesscher, hy vervalt van sijne actie, ende wert ghecondemneert in de costen, is hy verweerder, de ghediende van partije werden gehouden voor ghekent.

*Pag. 105*

XXX

De procureurs ofte taelmannen en moghen niet agieren over eenighe vremde ende afsittende vander keure ende jurisdictie, dan hebbende daer toe procuratie ghepasseert voor burghmeesters ende schepenen deser stede, ofte eenighe ander wet ofte jurisdictie hebben seghel authentycck.

XXXI

De procureurs ofte taelmannen, furnierende eenighe processen, sullen gehouden zijn met eenen te furnieren behoorlijcke procuratien over heurlieder meesters, de welcke sullen moeten ghepasseert zijn *apud acta*, ofte voor eenighe jugen hebbende seghel authentycck.

XXXII

Om alle suspicie van fraude te weeren, partijen en sullen hemlieden niet moghen behelpen in jugemente met informatien by haerlieder procureurs, als notarissen, ghehoort, noch oock met eenighe instrumenten voor hemlieden ghepasseert, ofte by hemlieden, in de selve qualiteyt gheauthenticqueert.

*Pag. 106*

Titulus XV

**Van saken ende causen roerende 's dyssendaeghs ingestelt by bevele ende verbode.**

Articulus I

Eerst, soo wanneer een proprietaris wilt doen vertrecken sijnen pachter, naer 'texpireren van sijnen pacht ofte huere, 'tzy van huysinghen ofte erfve, ofte dat den pachter sijne huere verbeurt heeft, ende dat hy dies blijft in ghebreke, soo heeft hy proprietaris actie van bevele. Welck bevel hy mach doen doen by den bailliu oft amptman, de welcke den pachter bevel doen te vertrecken binnen den tijdt van veerthein daghen. Ende hem niet t'huys vindende, sal danof ten huys laeten billet onder sijn handteecken.

II

Welck bevel alsoo ghedaen zijnde, wert den officier 'tselve ghedaen hebbende, 'tzy dat daer jegens oppositie valt ofte niet gehouden den persoon (ten wiens laste 'tselve

*Pag. 107*

in bevel ghedaen wert, soo verre hy ten dien niet voldaan en heeft) dagh te beteekenen voor burghmeesters ende schepenen ten eersten dyssendaghe daernaer volghende, ende alsdan de sake op 'trolle te bringhen, behoudelijck dat 't bevel drie daghen daer te vooren, ofte meer, ghedaen zy, daer niet zal de saecke dienen 'sdyssendaeghs daernaer, om 'tselve bevel by den juge te sien decreteren, ofte daer jeghens te segghen 'tgone hem goet duncken sal, daermen partijen recht doen sal met sommiere kennesse van saken. Ende de gone onderblijvende, naer litiscontestatie, wert ghecondemneert in de boete van twintich schele parisis, ten proffijte vanden aermen.

III

Ghelycke actie van bevele vermoghen ende hebben de gouverneurs aenden ghemeenen aermen, kerckmeesters, ende gasthuysmeesters tot inninghe vande landtspachten, verlopen van renten ende cheynsen, ten laste van haere debiteuren.

### III

Item, herberghiers, ten laste van haerlieder schuldenaeren van verteerde ghelaeghen, niet verjaert zijnde.

*Pag. 108*

### V

Item, den greffier, clercke, procureurs, deurwaerders vander camere ende messagiers, tot inninge vande rechten ende salarissen dependerende van haerleider officien. Ende oock den ontfanger vande coopdagen tot inninghe vande penningen inde selve coopdaghen ghemaect.

### VI

Soo wanneer den opposant ofte dilayant niet en compareert noch procureur over hem ten eersten wetdaghe, hem by den officier beteeckent, wert 't sijnen laste ghegheven deffault, ende gheordonneert te compareren ten naesten wetdaghe, om te tooghen de redene van sijn oppositie ofte dilay, op pene van verstekinghe. Ten welcken daghe van ghelycken niet comparerende, wert deselve verstekinghe ghedecreteet t'sijnen laste, ende den heescher (naer dien hy sijnen heesch ghegroot sal hebben ende gheverifieert by eede, ofte anderssins deughdelijck) aenghewesen sijnen heesch met costen, ten waere dat den juge bevond de sake te consiteren in preuve, als wanneer hy den heesscher daertoe admitteren sal, ofte daerin anderssins ordonneren, naer de meriten vande saecke.

*Pag. 109*

### VII

Nemaer, waer dat den heescher selve niet en compareerde, noch procureur hem, om heesch te maecten ende dat den verweerder hem presenteerde in persoone, ofte by procureur, om den selven heesch t'aenhooren, ende sijn redenen van oppositie daer jeghens t'allegieren, soo wert ghegeven deffault 'scheeschers laste, ende den opposant verweerder, op sijn versouck, gheconsenteert oorloof van hove, ende den heesscher ghecondemneert in boete ende costen, met onverlethede den verweerder anderssins te betrecken daer ende soo hy te raede wert.

### VIII

Ghelycken styl van procederen is gheobserveert in materie van verbode, als yemandt eens anders goet ghebruychkt, lant besaeyt, ofte yet t'sijn waerts treckt, hem niet competerende, daer in trouble doende aen den proprietaris, ofte andere daer aen eenich recht hebbende.

### IX

Welcke proceduren by verbode, als die tenderen tot reinvindicatie van eenige goedingen, geen stede hebben en sullen jeghens de gone die deselve goedinghen ghebruycken

*Pag. 110*

by pachte ofte huere: nemaer, alleenlijck jeghen de gone die de selve hemlieden aentrecken, ghebruycken ofte verhueren voor heurlieder eyghen ende propre goet, 'tzy met title ofte sonder title.

### X

In welcke causen ende actien van bevele ende verbode, partije voorts procederen ghelijck hier vooren in't ghedinghe vander camere gheseyt is.

### XI

Indien den gonen, ten wiens laste eenich bevel ofte verbodt ghedaen is, hem danof aen den officier beclaecht ende eenighe exceptien daer jeghens allegeert, den officier en mach danof gheen kennesse nemen, nemaer staet de kennesse alleenlijck toe den juge.

### XII

Niemant en sal van nu voort vermogen te procederen by verbode ofte saissemte op penningen oft anderre mobiliare goedinghen, toebehoorende Keurbroeders ofte andere opsetene vander stede ende jurisdictie, om rauwe ende ongheprivilegerde schult, ten waere dat den debiteur latiteerde ofte vlcuhtich waere, ofte

*Pag. 111*

perijckel ware van insolventie. In welcke gheval dierghelijcke verboden sullen moghen ghedaen zijn met sequestratie vande mobiliaire goedingen vanden debiteur, behoudens voorgaende consent vander wet, naer dat de selve dies sommierlijck gheinformeert sal zijn.

## Titulus XVI

### **Van saecken inghestelt by arreste ende wat persoonen ende goedinghen men arresteren mach**

#### Articulus I

Soo wie binnen deser stede ofte jurisdictie vindt sijnen debiteur ofte debitrice gheen keurbroeder ofte keursuster zijnde der selver stede, vermach hem te doen arresteren by een van de officieren by den heere ghestelt, om betaelinghe van sijne schult ofte ander pretensie ende is den ghearresteerden ghehouden te blijven in arreste, ofte te stellen souffissanten ende reseanten sekere, waermede hy gheslaeckt wert vanden selven arreste

*Pag. 112*

by den officier 't selve ghedaen hebbende, ter kennesse van twee wethouders, ende presentie van eenen wetschepen, die danof ghehouden is notitie te houden.

#### II

Welck arrest alsoo ghedaen zijnde, is den vervolgher van dien ghehouden ten selven daghe voor den onderganck van der sonne sijne clachte te vesten in vierschaere, ter presentie vanden officier 'tarrest ghedaen hebbende, ende twee wethouders, metgaders eenen wetschepen, om danof notitie te houden als vooren. Welcke wethouders partijen dagh beteecken, om op haerlieder different ghehoort te zijne in ghebannen vierschaere, ter welcker den bailliu maenheer is.

#### III

Jegens welcken dagh dienden, den crediteur schuldich is den gearresteerden te doen daghvaerden, om te commen aenhooren alsulcken heesch, fynen ende conclusien als hy't sijnen laste sal willen maken. Waerin men procedeert tweemael de weke, te weten s'woensdaeghs ende saterdaeghs.

*Pag. 113*

#### III

Inshelijcx, vermach oock een crediteur by arrest ofte saississement toespreken 'tgoet van sijnen debiteur ofte debitrice, geen keurbroeder ofte keursuster zijnde deser stede, 'tzy erfve ofte catheyl, om daeraen te verhaelen sijne schult ofte ander pretensie, doende danof sijne clachte binnen sonneschijne ende naervolghende daghvaerdighne, soo voorseyt is.

#### V

In welcke arresten reële men procedeert van acht daghen te acht daghen, te weten t'elcken woensdaghe vander weke.

#### VI

De voorseyde dagingen moeten gedaen zijn ten minsten vier dagen voor den dagh dienende, den dagh vande daginge inclus, ten waere dat de selve gedaen wierden aen den debiteur wesende binnen deser stede ofte jurisdictie. Als wanneer genouch wert de selve te doen twee dagen te vooren.

#### VII

In welcke saken men voorts procedeert, soo by contumacie als naer litiscontestatie, 'tzy dat in de sake verbalijck geagiert wort, ofte by geschrifte, soo hier vooren int gedinghe vander camere

*Pag. 114*

gheseyt is, totter conclusie in rechte ende condemnatie inclus, ghereserveert in saken daer liquiden ofte staenden heesch gemaect wort, in de welcke den verweerder, voor eenighe contestatie ende ghehoor in sijne exceptien, moet verclaeren of hy den heesch wederstaet ofte

niet. Indien hy den selven niet en wederstaet, wert verclaert versteken ende den heesscher gheadmitteert tot groottinghe van sijne schult. Ende ingeval van wederstaende, wert in sijne exceptien ghehoort, ende soo wie van partijen vervalt van zijn voortstel, wert ghecondemneert in de boete van drie ponden parisis, ten proffijt vanden Heere.

#### VIII

Welcke voorseyde arresten niet en moghen ghedaen zijn gedurende de vrijheyt vander jaermaerct, noch oock op ordinaire wekemaerckten, diemen houdt t'elcker weke op den vrijdagh, de welcke vrij zijn van dierghelijcke arresten, by privilegie vande keyserlijcke majesteyt, ghegeven te Mechelen inde maende van December 1528.

#### IX

Van welcke arresten oock vrij zijn de gone daermede de stede hansserije heeft, oft noch  
*Pag. 115*

soude moghen hebben, importerende vjdom van arreste, so oock vrij zijn de gone ghedaghvaert zijnde om in oorcondschepe te commen, met gaders ooc alle partijen commende om te compareren in jugement ofte voor commissarissen by voorgaende ordonnantie vander wet, gheduerende de vacantien die sy te dier cause doen sullen, ter arbitrage vander wet.

#### X

Den eenen keurbroeder deser stede en vermach den anderen niet te doen arresteren buyten der selver stede ende jurisdictie, ende indien hy 'tselve dede, soude verbeuren de boete van drie ponden parisis jeghens den heere, ende soude 'tarrest zijn van onweerden.

### Titulus XVII

#### **Andere proceduren van saken van injurie roerende saterdaeghs**

##### Articulus I

Op alle saterdaghen vanden jaere, gheen heylich dagh zijnde, doet men partijen wet in materie van injurie. Ende alsser yemant is die hem weet van eenen anderen te beclaeghen

##### *Pag. 116*

ter cause van eenighe injurie hem aengeseyt ofte aengedaen, mach hem doen daghvaerden by deurwaerdere ofte messagier vander camere, t'eenen sekeren ende competenten daghe. Ten welcken daghe den heesscher ghehouden is heesch over te legghen by geschrifte met pertinente fynen ende conclusien, den bailliu in de namen vanden heere met hem gevoucht, ter cause vande boete daer aen clevende.

##### II

Indien den verweerder danof versouckt copie, de selve wert hem gheconsenteert. Ende sullen beede partijen daernaer voort procederen inde saecke volghende den stijl van procederen onderhouden ter camere.

##### III

Ende soo verre den ghedaeghde niet en compareert ten eersten daghe dienende, noch procureur over hem, sal anderwaerf ghedaghvaert worden met O intimatie. Ende indien hy alsdan oock niet en compareert, soo wert hy versteken van antwoorden ende van alle defensien, ende den heescher gheadmitteert ter preuve, den verweerder gheheel in sijne reprochen naer stijle ande voorseyde camere.

##### *Pag. 117*

##### III

Welcke proceduren geschieden van acht dagen t'acht dagen ende indien een vande partijen daernaer versochte breeder dilay, sal hem 'tselve tot tweewaerf worden gheconsenteert sonder meer, mits voor elck dilay betaelende vijf schellen parisis.

##### V

Indien dat den juge bemerkt dat partijen procederen jegens elckanderen met haet, nijt ofte bitterhede, soo vermach hy deselve partijen voor hem te doen compareren in persoone,

doende aende selve interdictie ende verbot, d'een den anderen, *pendente lite*, in gheender manieren te misdoen, ofte veronghelijcken, 'tzy met woorden ofte bij faicte, op pene van arbitraire correctie.

## Titulus XVIII

### **Van saken roerende ten keurghedinghe**

#### Articulus I

Men is in costume van allen ouden tijden te houden twaelf keurghedinghen in elck jaer: te weten altijs op den eersten donderdagh van elcker maendt, ten waere datter heylich

*Pag. 118*

dagh waere. Welcke ghedinghe alsdan ghehouden wort 'sdonderdaegs daernaer, newaere dat 't selve uytghestelt waere om eenighe merckelijcke oorsaecke ofte belet. Welcke keurghedingen becondicht worden by den bailliu sondaeghs te vooren ten Halle-ghebode.

#### II

Ten welcken keurghedinge men recht ende wet doet van alderhande schulden, coopmanschepen, contracten, huysuere, lantspacht, verloop van renten ende andere civile saken, soo reële als persooenele, ghereserveert alleen de gone diemen berecht s'woensdaghs ende saterdaeghs ter camere, metgaders s'dyssendaeghs ter oppositie, soo vooren gheseyt is.

#### III

Van welcke saken ghehouden worden twee distincte rollen, d'een van saken inghestelt by pandinge, als van huysuere, lantspacht ende verlopen van renten, consisterende in actie persooenele, ende d'ander van alderhande ander schulden, coopmanschepen, contracten, ende ander saecken excederende de twaelf ponden parisis, de welcke inghestelt worden by daghinghe.

*Pag. 119*

#### III

Welcke pandinghen ende daeghinghen gedaen zijn by de bailliu ofte amptman, met eenen wetschepen, ten minsten twee dagen voor 't voornoemde keurghedinghe.

#### V

Ende indien den crediteur weet te heeschen liquide ofte staende schult, soo moet hy tselve doen verclaeren by de voorseyde daeginghe, ende daer by persisteren ten daghe dienende, makende eenen staenden heesch.

#### VI

Waerjegens den debiteur niet commende ten selven daghe, in saecken inghestelt by pandingen, sal verclaert zijn versteken van alle weeren ende exceptien. Ende 't selve gedaen sal den crediteur terstont sijn schult moghen grootten by eede, ofte anderssins deughdelijck verifiëren, soo den juge naer de ghelegentheyte vander saecke bevinden sal te behooren.

#### VII

Nemaer in saken ingestelt by daghinghe, wert ten laste vande gedaeghde gegeven deffaut, ende geordonneert den selven te herdagen jegens den naesten kerugedinge met O intimatie.

*Pag. 120*

#### VIII

Ten welcken dage, de gedaeghde niet comparerende, wert verclaert versteken, ende den heescher geadmitteert tot groottinge ofte verificatie van sijne schult als vooren.

#### IX

Nemaer, indien de ghedaeghde ofte ghepande compareert in persooene ofte by procureur, ende jeghens den staenden ofte liquiden heesch vanden heescher wilt ghehoort zijn, moet alvooren den selven heesch wederstaen, by faulte van welcken wederstaende sal den heescher syne schult moghen grootten by eede ende daarnaer volghet condemnatie.

#### X

Tselve wederstandt ghedaen zijnde, ende 'sverweerdens redenen van wederstaende ghehoort, den juge doet recht op 't debat ende allegatien van partijen, soo ter provisie als ten principale, indien de saecke sommierlijck can gedecideert zijn, daer niet, wert by den juge daer in geordonneert 'tgone hy bevinden sal te behooren. Ende soo wie van partijen succumbeert, ofte achterblijft, wert gecondemneert in de boete van drie ponden parisis ten proffijte van den Heere.

*Pag. 121*

XI

Soo verre als den heesch bevonden waere by sijnen staenden heesch meer gheheescht hebbende dan sijne schult bedraecht, soude verclaert zijn inder vormen ende manieren 'sverweerdens laste niet ontfanghelijck ende ghecondemneert in ghelijcke boete van drie ponden parisis, ende costen ende nietmin ghestelt onverlet om anderssins te procederen.

XII

In alle andere causen ende actien, 'tzy reële, persoonle ofte mixte, die niet ghedisponneert en zijn om daerin te procederen by staenden heesch, sal heesche ghemaect orden ter discretie, ende sullen beede partijen voort procederen by antwoorde, replicque ende duplicque, soo hier vooren int ghedinghe vander camere gheseyt is. Ghereserveert dat partijen alhier gheen dilay en hebben, ten waere een van officie weghe, uyt eenighe merckelijcke redene den juge moverende, in welcke saecken gheen boeten en valt.

XIII

Wel verstaende, dat in alle actien reële ofte mixte, diemen intendeert ten laste van afsetene vander stede ende jurisdictie

*Pag. 122*

ter cause van eenighe goedinghen staende ofte liggende binnen der selver stede ofte jurisdictie, den heesch eerste ende alvooren sijne clachte vesten moet aen den bailliu ofte amptman, ende versoucken sijne partije gedaghvaert te hebben, om sijnen heesch t'aenhooren, ende daer jegens te procederen, dunckte haer goet, sonder dat van noode is voetstellinghe ofte betedinghe van den questieusen goede te doen, van de welcke clachten den selven bailliu amptman acte gheven sal onder sijn handteecken, om daernaer de commissie van daghinghe te formeren.

XIII

Welcke daghinghe ghedaen wert by den messagier vander stede, uyt crachte van commissie van burghmeesters ende schepenen, inhoudende notitie vande selve clachte, ende specificatie vande grootte, ghelgentheyt, lijsten, canten ende aboutten vanden goede in questien.

XV

Indien den ghedaeghe ten daghe dienende niet en compareert, noch procureur over hem, sal t'sijnen laste ghegeven zijn deffaut, met ordonnantie van herdaghinghe jegens den naesten

*Pag. 123*

keurghedinghe, 'twelcke ghedaen wert met O intimatie ende sullen partijen in de saek voort procederen soo voorseyt is.

XVI

Niemant en mach ten selven ghedinghe procederen dan by procureur; ende soo wie de contrarie doet, ofte spreeckt sonder consent vanden bailliu, valt in de boete van drie ponden parisis, ten proffijte als vooren.

XVII

Een rentier hebbende actie persoonle, om te geraken tot betaelinghe vande verlopen van sijne rente, heeft ghelijcke actie als men doet van lantspachte, sulcx dat hy vermach te betrecken den pachter ofte ghebruycker vande hypotheque, om betaelinghe vande selve verlopen, den welcken sijnen meester mach doen dachvaerden in garante, ofte hem danof de wete doen, duncket hem goet. Ende weder den selven meester hem ten garante presenteert ofte niet, den

rentier en sal niet laten voorts te procederen inde sake, gelijk hier vooren gheseyt is. Ende soo verre als den gebruycker niet schuldich en waere, den rentier sal sijne patiëntie moeten hebben, tot dat de paymenten van sijnen pacht ghevallen zijn.

*Pag. 124*

XVIII

Nemaer, indien den selven rentier gheen actie persooenele en hadde tot recouvre ende inninghe vande verlopen van sijne rente, is ghehouden te procederen op sijne hypotheque, ende die te legghen ter vierschaere van 'tvoorseide keurghedinghe, ende te doen daghvaerden by officier ende wetschepen den proprietaris van de selve hypotheque, ofte den pachter ofte gebruycker van diere ten beschudde van den selven assignemente.

XIX

Ende soo verre als den ghedaegheden niet en compareert, noch procureur over hem, ten eersten ofte tweeden keurghedinghe, wert t'elcker waerf t'sijnen laste ghegheven deffault. Ende metten tweeden deffaulte gheordonneert den selven te herdaeghen jehens den naesten keurghedinghe met O intimatie; ende alsdan oock niet comparerende, wert verclaert versteken van alle weeren ende exceptien, ende den heescher ghadmitteert tot groottinghe ende verificatie by eede ofte anderssins vande verlopen van rente by hem gheheescht.

*Pag. 125*

XX

Naer elcke verificatie sal de hyptheque gewesen zijn in handen vanden rentier, die deselve sal moghen nooten ende plooten totten vollen furnissemte ende betaelinghe van sijne verlopen ende costen vander afwinninghe, sonder nochtans de selve hypotheque te mogen vercoopen, ten waere datter gheen apparentie en waere, dat den rentier met nooten ende plooten vande hypotheque, tot betaelinghe vande verlopen van sijne rente, binnen den tijt van drie jaeren, soude connen gheraken. 'Twelcke den juge blijckende, sal vermoghen den rentier te consenteren de selve hypotheque te vercoopen by decreete tot recouvre vande selve verlopen ende costen vander instantie.

XXI

Nemaer, soo verre als hem yemant presenteerde ten beschudde vande hypotheque, sal in de saecke gheprocedeert zijn ghelijck vooren gheseyt is in saecken daer heesch gemaect wort ter discretie.

XXII

Deselve hypotheque verhuert staende voor den tijdt vande aenwijsinghe, sal de huere stede

*Pag. 126*

grijpen. Ende uyt pachte ende huere zijnde, sal by den rentier moghen verhuert zijn te haulce, met twee voorgaende Halle gheboden, sonder daer by eenighe lijfcoop ofte hoofcheyt te moghen bespreken, ende dat alleen voor den tijdt ende termijn van vijf jaeren, ende niet meer, ten regarde van gherssinghen ende saylanden, ende seven jaeren ten regarde vande bosschen.

XXIII

Als 't ghebeurt, dat partijen haerlieder proces ofte different aflegghen by transactie ofte appointemente, ende dat daer by niet en is gheseyt vande boete den Heere competerende, de selve boete sal zijn ten laste vande heeschende partije, 'tzy dat hy den verweerder betrocken sal hebben met rechte, ofte niet, soo oock wert 'trecht van de notitie op 'trolle, 'twelcke men oock useren sal in saecken roerende ten arreste, ende ter oppositie, raeckende de boete competerende den aermen.

*Pag. 127*

Titulus XIX

**Styl van procederen voor wetten van berechte ende voor paysierders.**

Articulus I



Men procedeert voor wetten vanden berechte, wesende int ghetal van drie, genomen uyt collegie vander wet (de welcke veranderen van drie maenden te drie maenden) tweemaal de weke, te weten 's woensdaeghs ende saterdaeghs naer 't verdagen van partien te camere, daer men partien recht ende wet doet van alderhande saecken ende actien persooenele, wesende van sulcker nature als zijn de gone diemen berecht ten keurghedinghe, inghestelt zijnde by daeghinghe, soo aldaer breeder gheseyt is, bedraeghende twaelf ponden parisis ende daer nederwaert tot vier ponden parisis exclus. Ende worden aldaer onderhouden de selve proceduren diemen onderhoudt ter camere, ghereserveert datmen aldaer niet en procedeert by gheschifte.

*Pag. 128*

II

Indien de selve wetten vanden berechte (de welcke hebben eenen cleric die 'trolle houdt) bevinden eenighe differenten te swaer om aldaer te decideren, soo vermoghe nsy de selve te renvoyeren ter camere voor het volle collegie vander wet, om aldaer ghetermineert te zijn.

III

Alle andere schulden van ghelijcke nature als vooren, bedraghende vier ponden parisis ende van daer nederwaert, worden berecht by daghinghe voor paysierders, daer toe gestelt ende gheeedt, de welcke partijen recht doen tweemaal de weke, te weten 'sdyssendaeghs ende 'sdonderdaeghs ten elf uren voormiddagh. Ende hebben eenen clerck, die 't rolle van procederen houdt, die voor wetten van den berechte onderhouden wort.

III

Ende naerdien de wetten van den voorseyden berechte, ende oock de voorseyde paysierders partien recht sullen ghedaen hebben, indien d'een ofte d'ander haer daer by vinde ghegreveert, vermach danof t'appelleren voor 't volle

*Pag. 129*

collegie vander wet te camere, 't welck recht doen sal op de reformatie ofte confirmatie voor 't voorgaende ghewijsde, ten peryckle vande boete van drie ponden parisis, ten proffyte van den heere, met costen ten laste van parijs die succumberen sal.

Titulus XX

### **Hoe men procedeert in materie van garante**

Articulus I

Alle daghinghen van garante moeten ghedaen zijn voor conclusie in rechte.

II

Welcke daghinghen van garante zijn peremptoire. Ende indien den ghedaeghden ten daghe hem ghepresigiert niet en compareert, noch procureur over hem, sal verclaert zijn versteken vande selven garante, ende dan maect den verweerder t'sijnen laste protest van alle schaeden, grieveen ende interesten op hem te verhaelen ende recouvreren, soo verre hy

*Pag. 130*

quaeme te succumberen, ende procedeert den verweerder voort ten perijckle vanden gedaeghden, soo hy te raede vindt.

III

Nemaer, indien den ghedaeghden hem presenteert ten garante, soo procedeert hy alleen ofte metten originelen verweerder, indien den selven verweerder mede wilt procederen inde saecke totten diffinitieve, ende soo verre als den heesscher quaeme t'obtinieren, soude sijn optie hebben, 't ghewijsde te verhaelen op den gonen diet hem belieft.

III

Gheen garant en mach gheaenveert zijn by procureur, ten zy hebbende procuratie speciale daertoe dienende.

## Titulus XXI

### **Van arrementen**

#### Articulus I

Naer het overleden van d'eene ofte d'andere van partijen, 'tzy heesscher ofte verweerder, soo blijft de saecke in staete, tot de partije noch levende

*Pag. 131*

ende voortganck begeerende, sal hebben doen daghvaerden de weduwe ende hoys van den overleden om d'arrementen ander sacke aen te nemen, ofte de selve te laeten vaeren: welcke daghinghe is peremptoire, ende gheschiedt met O intimatie.

#### II

Indien de weduwe ofte aedingen alsoo ghedaghvaert zijnde, ten daghe dienende niet en compareren, werden versteken van arrementen, ende sal de partije noch levende, voort procederen in de saecke naer de retroacte.

#### III

Nemaer, indien de weduwe ofte aedinghen compareerden ten selven daghe, ofte procureur over hemlieden, sullen mogen versoucken den staet vander saecke, diemen hemlieden verleenen sal, ende dagh nemen om te delibereren oft sy d'arrementen aennemen willen ofte niet totten naervolghenden den wettelijcken daghe. Ende indien sy de selve arrementen aennemen, soo wert in de saecke voorts gheprocedeert naer de retroacte.

*Pag. 132*

## Titulus XXII

### **Hoe men procedeert om nieuwen procureur te stellen**

#### Articulus I

Als d'een oft d'ander van partijen gedaghvaert is, om nieuwen procureur te stellen in de plaetse van sijnen procureur overleden (daer oock maer een daghinghe en behoeft met O intimatie) ende ten daghe dienende niet en compareert, wert verclaert danof versteken ten sulcken effecte als hier naer volght.

#### II

Te weten, indien den gedaeghden heesscher waere, sullen den verweerden aenghewesen worden sijne conclusien.

#### III

Ende waert dat den verweerder in ghebreke waere van sijne saecke te commen vervolghen naer 'toverlijden van sijnen procureur, daertoe ghedachvaert zijnde; zoo voorseyt is, sal versteken zijn van die acte daertoe de saecke laetst

*Pag. 133*

diende, ende sal den heesscher voort procederen by contumacie.

## Titulus XXIII

### **Van pandingen, executien ende decreten**

#### Articulus I

Soo wie condemnatie vercreghen heeft ten laste van sijnen debiteur, 'tzy ter camere, ten berechte, voor paysierders, ofte oock ten keurghedinghe in saecken ingestelt by daghinghe ende danof acte ghelicht heeft ter greffie, indien hy deselve begheert ter executie te doen legghen, moet de selve acte gheven in handen van een vande officieren daer toe by den heere gestelt ende gecommiteert om de selve te doen panden, 'twelck den selven officier doet met eenen wetschepen acht daghen naer den dagh vander condemnatie ende niet eer.

#### II

Welcke pandinghe moet ghedaen zijn binnen den jaere naer date vande condemnatie, ofte by faute van dien, soude

*Pag. 134*

d'acte van condemnatie moeten ghewesen zijn executoire ten keurghedinghe, den debiteur alvooren ghedaghvaert zijnde met O intimatie, om 'tselve wijsdom executoire te sien doen, ofte daer jehens te seggen, indient hem goet dunckt.

### III

Acten van condemnaties, ghegheven ten keurghedinghe, van saken inghestelt by pandinghe, als van huyshuere, lantspacht ende verlopen van renten, en moeten niet meer ghepandt zijn, soo oock en moeten d'acten van condemnaties ghegeven ten arreste, ten boeten, ten delicten, noch oock de gone ghegeven ter oppositie.

### III

Alle welke acten van condemnaties, sullen moghen ter executie gheleyt zijn by een van de voorseyde officieren, te weten, de gone die ghepandt moeten zijn, binnen acht daghen naer de selve pandinghe. Ende de gone gheen pandinghe vandoen hebbende, binnen gelycke acht dagen naer daete vander condemnatie.

### V

Welcke executien, van nu voort, sullen moghen gedaen zijn op alle dagen vander

*Pag. 135*

weke, ghereserveert op sondaghen ofte heylighe daghen, berhoudelijck dat de selve officieren den debiteur t'sijnder persooene ofte domicilie danof doen insinueren by enen dienaer van den Heere, ten minsten een dagh daer te voeren.

### VI

Welcke executien d'officieren ghehouden worden te volcommen binnen ses weken, naer dat d'acten hemlieden in handen ghegheven werden, ten langhsten, op pene van op hemlieden te verhaelen alle schaeden ende interesten die de crediteuren by faute van dien sullen moghen lijden ende supporteren, ten waere dat de selve officieren eenighe suffissante excuse consten allegieren, danof de kennesse blijven sal aen 'tcollegie vander wet. Ende en sullen de selve officieren maer vermoghen eens haerlieder recht te ontfanghen van elcke executie.

### VII

Een debiteur geexecuteert zijnde, sal mogen souffissant dragelijck ofte drijvelijck bewijs van meuble goedinghen doen, om sijnen persoon van executie t'exempteren, midts de selve meublen terstont leverende in handen vanden officier executeur.

*Pag. 136*

### VIII

Welcke meublen ende catheylen by den officier aenveert ofte ghelicht zijnde, sullen by hem moeten ghelevert zijn in handen van den pandtvercooper, den welcken de selve 'svrijdaeghs daer naer vercoopen sal ter pandemaerct, ter haulce tusschen den elfven ende een uren. Wanof den debiteur de lossinghe sal moghen doen binnen seven daghen ende seven nachten. Nemaer indien de selve catheylen waeren perissable, sullen moghen vercocht zijn ten eersten marctdage, 'tzy maendagh ofte vrijdagh naer de lichtinghe van dien.

### IX

Ende so verre als den debiteur geexecuteert zijnde gheen souffissant bewijs van de voorseyde meuble goedinghen doen en can, soo sal den crediteur moghen doen executeren den persoon van den ghecondemneerde, ofte wel procederen by vercoopinghe, ofte decreete van sijne meuble goedinghen ofte catheylen niet drijvelijck ofte draghelijck zijnde, midts alvooren crijghende consent vander wet, ten eynde men niet en vercoope groote partijen van immeuble goedinghen ofte catheylen om cleene schult.

*Pag. 137*

### X

Welck consent vercreghen hebbende, indient boomen zijn ofte andere wassende catheylen, die den crediteur wilt doen vercoopen, moet 'tselve doen met twee voorgaende Halle gheboden,

diemen doet sondaeghs naer de hooghmisse van acht daghen ten acht daghen, daerby designerende dagh ende plaetse daer men de vercoopinghe doen sal.

XI

Welcke vercoopinghe gheschiet ter haulce, ter presentie vanden bailliu ende eenen wetschepen, die danof notitie houdt, dies sal den debiteur sijne vercochte catheylen oock moghen lossen binnen seven dagen ende nachten naer de selve vercoopinghe.

XII

Ende indient huysen waeren ofte erfve daer op den crediteur wilde procederen by decreet ende subhastatie, men zal daer in procederen met drie distincte Halle geboden, van veerthien daghen ten veerthien daghen, sonder interruptie, ende branden van drie keerssen, die men sal doen branden altijs van saterdaeghs naer elck halleghebodt in acht daghen, ten thien uren

*Pag. 138*

voormiddagh in vierschaere ter presentie vanden bailliu ende twee schepenen met eenen wetschepn, die schuldich wert 'tselve decreet ende vercoopinghe behoerlijck te registreren.

XIII

By welcke hallegeboden men te kennen geven sal de grootte, gheleghentheyt ende quaeliteyt van 't goet in decrete ghebrocht, met lijsten, canten ende aboutten, wien dat 'tselve toebehoort, om wat somme, ende ten wiens versoucke 'tselve ghedecreteert wort, hoelanghe dat 'tselve noch verhuert staet, aen wie, ende voor wat somme by jaere, met verclaerse vande renten ende bekende lasten daermede 'tselve belast is, ende op wat daghen men de drie keerssen branden sal ende toe dien met het tweede ende laetste halleghebodt, hoe vele dat 'tselve goet inghestelt is.

XIII

Ende sal oock by de selve hallegeboden oghedaeght zijn den debiteur ende proprietaris van 't ghedecreteerde goet, metgaders alle andere, die 't selve sullen verweeren, doende naer elck Halle ghebodt affixie van billetten aen de groote deure van de prochiekercke, daeronder

*Pag. 139*

't selve goet ghelegen is, met verclaerse van al 'tgone voorseyt.

XV

Dies sal den vervolgher van 't decrete ghehouden wesen te doen insinueren sijnen debiteur t'sijnder persoone ofte domicilie, voor 't branden van de eerste ende van de laetste keersse, verclaerende by d'eerste insinuatie dat het eerste hallegebodt gedaen is, ende wanneer men de eerste keersse bernen. Ende by de tweede insinuatie, dat het laetste Halle ghebodt ghedaen is, ende op hoe vele 'tgoet alsdan staet, metgaders wanneer men de laetste keersse bernen, ende den overslach doen sal, laetende t'elcker insinuatie een billet van 'tgone voorseyt.

XVI

Ende sal den proprietaris de lossinghe moghen doen van sijn vercochte goet binnen veertich dagen naer 'tbranden van de laetste keersse ende overslach van dien, ende oock daernaer totter erfvenesse exclus, mits op legghende 'tprincipael ende costen.

*Pag. 140*

XVII

By faute van welcke lossinge, sal de selve vercoopinghe sorteren effect, ende den proprietaris danof gepriveert zijn ter eeuwichheyt.

XVIII

Ende waere 't vercochte goet erfve, 't zy datter huysen op staen ofte niet, den cooper wort daerin gheerft by den bailliu met de roede van justitie ten eersten halmdaghe naer 'texpireren vande voorseyde veertich daghen.

Titulus XXIII

**Van pandinghe vander stede, ende ontsegh van pande**

## Articulus I

Soo wanneer een crediteur vreest te verliesen sijne deuchdelijcke schult, deur de vlucht ofte latitatie van sijnen debiteur, ofte om eenighe andere merckelijcke reden, mach 'tselve die vander wet aendragen, de welcke danof gheinformeert zijnde, sullen hem consenteren panginge vander stede,

*Pag. 141*

met acte daertoe dienende, waermede hy vermach by den bailliu ofte ampman te doen saisieren sijnen debiteur, ofte sijn goet, doende 'tselve inventorieren by eenen wetschepen ende sequestreren ter greffie t'sijnder versekerthede. Ende indien den debiteur versouckt daer jehens ghehoort te zijn, wert by den officier daertoe ontvanghelijck, den welcken partijen dagh beteekenen sal voor wetten, ten naesten daghe van oppositie.

## II

Eenen debiteur verwonnen zijnde by acte van condemnatie, indien den officier daer toe versocht, goet ofte pandt lichten wilt uyt crachte vande selve acte, den debiteur willende maintaineren de schult in questie betaelt te zijn, sal moghen commen in oppositie by ontsegh van pande, behoudelijck dat hy namptiere ter greffie de penninghen daer aen clevende t'sijne coste, ende ten perijckle vande boete van drie ponden parisis jehens den Heere, indien hy in sijne oppositie quame te vervallen.

*Pag. 142*

## Titulus XXV

### **Van executien op acten provisionele**

#### Articulus I

Soo wie vercregen heeft acte provisionele van naptissement, ten laste van sijnen debiteur, mach hem by officier, uyt crachte van diere, bevel doen doen tot volcomminge van den selven naptissement binnen derden daghe.

## II

Ende soo verre als den debiteur 'tselve namptissement binnen derden dage niet en doet, den officier mach hem daertoe compelleren by executie in sijnen persoon ofte goedingen, soo hier vooren van ander executie geseyt is, totten vollen furnissement vander acte provisionele. Ende is den officier (d'executie ghedaen hebbende, ofte den pandtvercooper, indien daerom eenich pandt vercocht is) ghehouden de penninghen te beweghen ter greffie mette selve acte.

*Pag. 143*

## Titulus XXVI

### **Van saecken criminele, ende hoe men daer in procediert.**

#### Articulus I

Men procedeert in saecke criminele sommierlijck ende *de plano* sonder eenighe ordinaire proceduren daerin te ghebruycken, ten waere dat de swaericheydt, ofte donckerheydt van den delicten sulcx waere verheesschende, waer in men procedeert van derden daghe ten derden daghe.

## II

Den bailliu vander stede (wesende maenheer van wetten in alle criminele saecken) en vermach gheen keurbroeders noch andere insetene vander stede ende keure te vangen ofte apprehenderen, dan hebbende alvooren ghehouden informatie van de faicten met eenen wetschepen, ende daer op vercreghen consent van de selve wet, om den delinquant te vanghen, 'ten waere dat hy metten faicte ghevanghen waere,

*Pag. 144*

ofte om eenighe seer enorme ende ghequalifieerde faicten, ofte datter apparentie waere van vlucht. In welcke ghevalle die vander wet souden den bailliu op sijn versouck consenteren den delinquant te apprehenderen sonder informatie precedente te hebben, met laste van terstondt daernaer informatie van 't faict te houden.

### III

Als den selven bailliu eenighe quaetdoenders ghevanghen sal hebben, wert gehouden de selve binnen derden dage daernaer te presenteren voor justitie, om op de informatie t'haerlieder laste ghehouden, ende den aensegh van den bailliu ghehoort ende gheexamineert te zijn.

### III

Als de gevangene de faicten ende delicten by hemlieden gheperpetreert ontkennen ende datter pregnante indicien, suspicien ofte argumenten zijn, soo werden de selve gevangene ghewesen gebrocht te zijn tot scherper examen ende torture, om de waerheyt te ontdekken, soo verre als de selve capitale ofte lijfvelijcke punitie meriteren, al ter discretie vanden juge.

*Pag. 145*

### V

In welcke saecken criminele ('tzy dat de selve meriteren punitie capitale ofte andere) men voorts procedeert volghende den rechte ende de placaten daer op ghemaect.

### VI

Soo wanneer eenighe delinquanten by sententie ghebannen zijn, men is in costume de selve bansure te becondighen ter bretesque terstondt naer 'tpronunciëren vander sententie, ofte executie van diere, op dat niemandt danof ignorantie en pretendere, ende hem achte van de selve delinquanten te herberghen ofte logieren, op de pene daertoe staende.

### VII

Alsser yemant van eenen anderen gebrocht is van levende lijfve ter doot, soo is den bailliu ghehouden, ter presentie van twee wethouderen ten minsten, 'tdoode lichaem te doen schauwen by enen chirurgien ofte meer ist noot, welcke schauwinghe gheregistreert wort ter greffie vander stede, ende oock ten comptoire van den Heere, met verclaerse van den naem van den aflifvighen, de grootte ende gheleghentheyte van de wonde ofte wonden, metgaders van den tijt ende

*Pag. 146*

plaetse daer 'tfaict ghebeurt is, ende van de naemen van den persoon ofte personen die den hoofclaegher ofte vrienden ende maeghen van den aflifvighen 'tfaict te laste legghen.

### XIII

Inghelijcx is men in costume te schauwen de doode lichaemen van personen by ongeluck, ofte anderssins versmoort, ghevallen van boomen, huysen, ofte leederen, verbeten van beesten, ofte by anderen messchieve ter doot ghebrocht.

## Titulus XXVII

### **Van boeten, van faicten, injurien, ende andere**

#### Articulus I

Inden eersten is eenen yeghelijcken verboden ende gheinterdiceert, soo wel by daghe als by nachte, te draghen eenich gheweert ofte wapenen, offensive als rapieren, poingnaerden, spiessen, vierroers ende andere daermede men yemandt hinder soude connen doen, ende dat op de verbeurte vande selve wapenen ende de boete van drie

*Pag. 147*

ponden parisis by dage, ende by nachte dobbel boete, 'ten waere doende eenich voyage buyten de keure danof de gone de selve wapenen draghende preuve sullen moeten doen, by twee gheloofweerdighe ghetuyghen, ofte anderssins souffissantelijck, dies versocht zijnde, om de selve verbeurte ende boete te ontgaen.

#### II

Soo wie eenen anderen infereren sal opene wonde, met effusie van bloede, 'tzy dat 'tselve gheschiet met eenich ghemaect gheweert, ofte met stocken, potten, candelaeren, steenen ofte anderssins, sal verbeuren de boete van dertich ponden parisis by daghe, ende by nachte dobbel boete. Ende soo verre men vechten sal in kermessen, bruyloften, dansserien, ofte andere

ghelijcke vergaderingen, ofte oock by nachte op s'Heeren straeten, den beghinder sal boeten dertich ponden parisis, ende sijne medepleghers elck ses ponden parisis: wel verstaende dat elck vande vechters ende medepleghers sal toespreckelijck zijn *in solidum*, voor de gheheele boete van dertich ponden parisis, behoudens haerlieder verhael op elckanderen, ten zy by hemlieden betooghende ende verifiërende den beghinder vanden gevechte,

*Pag. 148*

ende in sulcken ghevalle sullen altijdts moeten betaelen elck ses ponden parisis.

III

Soo wie op anderen trecken sal met evelen ende grammen moede, eenich mes, rapiere, poingnaert, ofte andere wapenen offensive, ofte naer anderen werpt met potten, steenen, candalaeren, ofte andere saecken daermede men yemant soude connen quetsen, ende dat daer gheen faicten ghebeurt, noch wonde geinfereert en is, sal verbeuren de boete van drie ponden parisis, by daghe ende by nachte dobbel boete.

III

Van alle welcke voorseyde boeten den Heere proffijteert de twee deelen, ende de kercke van S. Bertins binnen deser stede by toelaeten van den selven Heere, 't ander derde, tot reparatie van diere, ende dat soo langhe alst den Heere goet duncken sal.

V

Soo wie eenen anderen eenighe leelijcke ende infame injurie aensegh, ende daer om by de gheinteresseerde partije betrocken is, indien deselve injurie souffissantelijck blijkt, wert ghecondemneert in de boete van ses ponden parisis

*Pag. 149*

ten proffijte van den Heere, ende partije haer eere te repareren ter arbitraige van den juge, die de selve boete oock sal moghen minderen ofte meerderen uyt causen.

VI

End soo verre als de heesschende ende gheinteresseerde partije in faute waere van de saecke te vervolghen, dies niet jeghenstaende, sal den bailliu in den naeme van den Heere vermoghen in de selve saecke voort te gaen tot revouvre van sijn boete.

VII

Ende soo verre d'injurie, aensegh, ofte achterclap, swaer ende schandaleus waere, ofte ooc crijm smaeckende, ende dat de selve aengheseyt waere d'officieren, wetten ofte publijcke persoonen van staete ofte digniteyt, den bailliu vermach op voorgaende informatie ende consent van wetten den injuriant te apprehenderen ende leggen in vanghenesse ende daer naer te procederen 'tsijnen laste naer de meriten vander sake.

VIII

Als twee persoonen groote swaericheyt ende veechte hebben jeghens anderen, ende dat men beducht dat dar deure grief soude

*Pag. 150*

moghen gheschieden, om 'tselve te beletten, den bailliu in de naeme van den Heere vermach, met voorgaende wete ende cosennt van burghmeesters ende schepenen, deselve partije by vanghen van haere persoonen, te bedwinghen elcanderen te versekeren, daer in vervanghende haere vrienden ende maeghen, op arbitraire correctie, ende de boete van twintich ponden parisis jegens den Heere, blijvende elck in sijn geheel sijn beteringe te vervolghen daer ende soo gy te raede wert.

IX

Den selven bailliu vermach oock in alle bruyloften te senden eenen 'sHeeren dienaer, om de ghevechten te beletten die daer souden moghen geschieden, den welcken hebben sal voor salaris twaelf schelle parisis s'daeghs boven de montcost.

X

Die eenich goet, dat den heere tolschuldich is, draeght ofte voert buyten der keure, sonder den selven tol te betaelen, sal verbeuren jegens den Heere de boete van ses ponden parisis.

XI

Niemant en vermacht te visschen sonder consent in andere lieden wateren, 'tzy dat de selve  
*Pag. 151*

toebehooren den Heere deser stede ofte ander lieden particuliere. Ende die 'tselve doen sal inden schipvaert (danof de visscherie den Heere toebehoort) ofte in 'sHeeren ander wateren ende grachten, ofte inde drie vijvers de stede toebehoorende sal boeten twaelf ponden parisis. Ende visschende in ander grachten, wallen ofte putten, toebehoorende particuliere personen sal boeten ses ponden parisis, de twee deelen ten proffijte van den Heere, ende 'tander derde ten proffijte van den aenbringher, ende toe dien verbeuren alle de netten ende instrumenten die hy daer toe ghebruycken sal, ende boven dien ghecorrigeert zijn van diefte.

XII

Soo wie inbreken sal eenich arrest, 'tzy reel ofte persooeneel, behoerlijk by officier vanden Heere daertoe ghecommitteert, ghedaen, sal dat beteren met dertich ponden parisis jegens den selven Heere, ende toe dien ghecompelleert zijn 't selve arrest te redintegreren t'sijnen coste.

XIII

Die hem vervoorderen sal yet te doen ende attenteren jegens 't verbodt hem by officier vanden selven Heere, daer toe versocht zijnde,

*Pag. 152*

ghedaen, 't zy van eenige bosschen te ontblooten, landen te besayen, boomen te vellen, ofte ander verboden van gelijcke nature, sonder daer op te verwachten ordonnantie vander wet, sal boeten ses ponden parisis ende wert boven dien ghepuniert naer de meriten vander saecke, ende ghecondemneert de gheinteresseerde partije te betaelen haer interest.

XIII

Niemandt en mach uyt sijn eyghen autoriteyt delven op twee voeten en half naer eenen paelsteen, op de boete van ses ponden parisis. Ende indien hy den selven paelsteen gheweert hadde, de boete soude zijn 'tsestisch ponden parisis, ten proffijte vanden Heere, ende arbitraire correctie.

XV

Eenen yeghelijcken is verboden ende gheinterdiceert in gebannen vierschaere, daermen partijen recht ende wet administreert, de selve te troubleren met clappen, wandelen, ofte anderssins, op de boete van drie ponden parisis.

XVI

Aengaende de boeten verbeurt by de gone ghedaen hebbende jegens de statuyten ende  
*Pag. 153*

ordonnantiën vanden Heere, wetten ende raeden, soo ter cause van de drapperije vande lakenen, bayen ende sayen, als vande ackerschade, warrandise van 'tbier ende broodt, leder, hoppe, ende ander gemaect tot onderhout van alle goede politie (waertoe diversche officieren gecommitteert, ende jaerlijckx by den Heere, met advijs vander wet, vernieut worden) de selve officieren zijn ghehouden, elck in 't sijne, de selve voeten over te gheven aen den bailliu ten eersten snedaghe, naer de selve verbeurt worden.

XVII

Welcken snedagh den bailliy ghehouden is, dies by de voorseyde officieren versocht zijnde, te ghebieden eens te ses weken naer de hooge misse ten hallegebode.

XVIII

Ten welcken daghe is den selven bailliu gehouden ter presentie van wetten, ten minsten in ghetale van twee, metten onderganc vander sonne, naer 'tluyden vander clocke, ter plaetse ghecostumeert, hooghe ende overluyt te lesen alle de boeten by de voornoemde officieren



overgebracht, de welke by de voornoemde wetten daernaer ghewesen worden excutoire.

Ten waere

*Pag. 154*

dat de gone, ten wiens laste die overgegeven zijn, daer jegens wilden opposeren. In welken gevalle souden deselve boeten op haerlieder versouck by den burghmeester van de commune ende in sijn absentie by den burghmeester vander wet daertoe versocht, gehouden worden in staete, ende partijen dagh beteeckent ten naesten daghe van oppositie, om daer op recht ghedaen te zijne.

XIX

Welcke boeten wordedn gheapplicqueert in partie ten proffijte van den Heere, ende in partie ten proffijte vande voornoemde officieren, soo by de voornoemde statuyten breeder gheseyt is.

Titulus XXVIII

### **Van straetschauwingen**

Articulus I

Den bailliu is ghehouden ten eersten keurghedinghe naer half maerte t'elcken jaere, te bedingen ende heessen den ban vande selve halfmaerte, den welken hem t'sijnder maeninghe by Burghmeester ende schepenen aenghewesen is, inhoudende

*Pag. 155*

wijsdom van coorne ende gras te bevrijden, rechte weggen ende straeten te houden, ende die behoorlijk te vermaecken, pieten ende jockweggen open te doene, waterloopen te suyveren, dijcken jeghens de schauwstraeten, daer 't van noode is, te delven met behoorlijcke wijde ende diepte, overhangh van houtte te weeren, de sponden vander calciede te landen twee voeten breedt, maerckten ende straeten te suyveren van vuylicheden ende andere belemmertheden, ende dat al op de boete daertoe staende.

II

Van welc wijsdom den selven bailliu gehouden is te doene drie publicatien ter bresque opde drie naervolgende sondagen naer de hooghmesse ter presentie van twee wethouders.

III

Naer welke publicatien den bailliu schauwen mach me competent getal van wetten, binnen 'tport naer 'thouden vander weeserie, alst hem belieft, ende buyten 'tport altijts naer Sinxen ter eerster commoditeyt dies hy schuldich is eenen yeghelijcken t'adverteren by publicatie teer bresque acht daghen voor de selve schauwinghe.

*Pag. 156*

III

Soo wie ter selver schauwinghe in ghebreke sal bevonden zijn van sijne dijcken behoorlijk verheven te hebben, daer 't van noode is, sal boeten vijf schellingen aprisis van elcke roede, emmers ter discretie van der wet. Ende 'tlant uyt de selve dijcken ghedolven sal moeten ghesmeten zijn int middel vander straete, om de selve daarmede te vermaecken op ghelijcke boete.

V

Daer overhangh van houtte bevonden wort, den ghebruycker van 'tlant sal boeten van elcken boom vijf schellingen aprisis.

VI

Die de calciede jegens over sijne landen niet en sal behoorlijk gelandt hebben, sal boeten vijf schellingen parisis van elcke roede.

VII

Ende aengaende alle d'andere ghebreken in de schauwstraeten bevonden, alsoo de selve different zijn, d'eene meerder boete meriterende dan d'andere, sullen alle de selve boeten ghelaeten worden ter discretie ander wet, naer oude costume.

*Pag. 157*

VIII

Welcke staetschauwinghe gedaen zijnde, den bailliu is gehouden sondaeghs daernaer te doen uytroepen ende publiceren alle de boeten ende ordonnantiën ter selver schauwinghe ghewesen, ende ghegeven, daer by eenen yeghelijcken belast wordt de selve ordonnancien te volcommen binnen ghenachte van veerthien daghen, op de boeten daer op by der wet ghestelt.

IX

Welcke veerthien dagen voorleden zijnde, dezen bailliu vermach met competent ghetal van schepenen (soo verre alst noodt is) de straeten te herschauwen, ende ondersoucken of de selve ordonnancien behoorlijk volcomen zijn ofte niet. Ende soo wie bevonden wort deselve niet behoorlijk volcommen te hebben, sal vallen inde boeten daer by vermelt.

X

Rakende de schauwinghe vande voetwegen, men is in costume daertoe jaerlijcx te committeren by Heere ende wetten in elcke van de drie prochien deser stede ende heerliche de drie lantslieden, die men noemt besorgers

*Pag. 158*

van de goede weggen, de welcke vermogen t'allen tijden vanden jaere, te bevelen ende belasten de gebruyckers vande landen, daer over ofte daer neffens de selve voetwegen ligghen, de selve behoorlijk te vermaecken, metgaders goede ende souffissante bruggen te legghen over de dijcken ende waterloopen ende lenen te stellen daer 't van noode is, ende voorts al te doene dat daeraen cleeft, op de boete van drie ponden parisis, ende van daer nederwaert ter discretie vande selve officieren.

XI

Welcke boeten de selve officieren overbringhen moeten ten snededaghen, ende werden aldaer executoire ghewesen, ghelijck hier vooren van andere boeten, ten selven daghe overghebrocht, gheseyt is.

XII

Ende soo verre als men bevonde dat de selve besorghers vande weggen onachtsaem waeren van hun int selve last ende officie te quiten, ofte dat niet jeghenstaende heurlieder devoiren de voetweggen niet behoorlijk vermaeckt en waeren, soo soude den bailliu selve vermoghen de selve voetweggen te schauwen met eenighe vander wet, daer toe ghecommitteert

*Pag. 159*

ten minsten in ghetale van drie, ende dat tweemaal 'sjaers ten beqaemen tijde, doende danof, met voorgaende communicatie vander wet, een publicatie ten Halle ghebode, acht daghen voor de selve schauwinghe. Ter welcker den bailliu aenghewesen worden alsulcke boeten als de voornoemde ghecommiteerde vander wet bevinden sullen te behooren, tot ses ponden parisis ende vandaer naderwaert ten proffijte vanden Heere.

XIII

Welcke boeten ende ordonnantiën, ter selve schauwinghe gegeven, den bailliu ghehouden is te doen publiceren sondaeghs daernaer, daer by eenen yeghelijcken belast wordt de selve ordonnantiën te volcommen binnen ghenachte, op de boeten daerby ghestelt.

XIIII

Tselve ghenachte voorleden zijnde, sal den bailliu de selve voetweggen, bruggen, dijcken ende waeterloopen moghen herschauwen duncket hem goet, soo hier vooren van de schauwinghe van de heerstraeten gesityt is.

XV

Alle welcke boeten, spruytende uyt de schauwinghe van de heerstraeten ende voetwegen

*Pag. 160*

by bailliu ende wetten ghedaen, geapplicqueert worden ten proffijte van den Heere, dies hy schuldich is daervoor t'onderstaende alle de costen ende lasten van de selve schauwinghe dependerende. Welcke boeten men innen sal op den pachter, ofte op de catheylen op den grondt staende by heerlijcke executie.

XVI

Wel verstaende, soo verre alsser eenighe boete ghewesen waere by abuse ten laste vanden gonen die de landen niet aen en gaen, dat in sulcken ghevalle den selven persoon sal moghen danof de wete doen aen bailliu ende wetten voor de herschauwinghe. 'Twelck ghebleken zijnde, sal vande boeten 'tsijnen laste ghewesen gheexcuseert zijn, ende sal den bailliu de selve moghen verhaelen ten laste van den gonen die de selve aengaen.

XVII

Voorts sal den voornoemde bailliu hem reguleren in de reparatie vande selve straeten, ende inninghe vande boeten, naer den uytwijzen van den placate ghemaect op 'tfaict vande straetschauwinghen.

*Pag. 161*

Titulus XXIX

### **Vanden Leenhove ende hoe men daer in procedeert**

Articulus I

Alvooren is te noteren, dat den abt, religieusen ende convent van S. Bertins, hebben ter cause van haerlieder stede ende heerlicheide van Poperinghe, een hof van mannen, met diversche leenen ende manschepen daer onder resorterende, danof eenighe schuldich zijn ter doot, ende ten coope, ofte veranderinghe, een vol relief van thien ponden parisis, ende andere de beste vraeme van een van de drie naeste jaerschaeren, ter optie vanden Heere, te verclaersen ten tijde van 'tverheffen. Ende zijn oock alle de voorseyde leenen schuldich ten vercoope den thienden penninghe, al volghende den registre vanden Heere, ende de rapporten ande selve leenen dies breeder ghewaghende.

II

Welcke mannen van Leene alleenlijck kennesse hebben van reliefven, feaulteytschap,

*Pag. 162*

erfven ende onterfven, belastinge van leenen met renten ofte andersins, metgaders van naerheden ende andere saecken ende actien reële, raekznde de selve leenen, hebbende daertoe eenen bailliu ende clerck by den Heere ghestelt ende gecommitteert.

III

Voor welcke mannen van Leene, alsser eenighe differenten ofte processen vallen, men procedeert by gheschrifte van veerthien daghen te veerthien daghen. Waerin partijen maer twee dilayen ordinaire en hebben, ende jehens elcanderen procederen ghelijck men doet voor burghmeesters ende schepenen deser stede ter camere in saecken dienende by gheschrifte, soo hier vooren gheseyt is, ende dat in open ende gebannen vierschaere, ter maeninge vanden voornoemden bailliu, als wettelijcken maenheere int selve hof.

III

Soo wie recht wilt hebben aen eenich leen, sal 'tselve moeten verheffen binnen veertich daghen naer dat hem verstorven wert, overghevende onder sijnen seghele rapport vanden selven Leene binnen andere veertich daghen daernaer

*Pag. 163*

ende voorts hem regulerende naer 'tuytwijzen vanden placat ghemaect op 'tfaict vanden stijl, rechten ende sallarissen van de leenhoven van Vlaendren, in daete neghensten dagh van meye sestien hondert vijftien ende d'interpretatie daer op ghevolght.

Titulus XXX

## **Van successien ende douarien van leenen**

### Articulus I

Oude patrimoniale leenen die eens ofte meer struyck genomen hebben int gheslachte, succederen altijs gheheelijck op den oudsten naesten hojr van den overleden vander sijde daerof dat de selve leenen ghecommen zijn, waerin de manshoofden geprefereert zijn voor de vrouwen, in den selven graet. Want indiender een vrouwe waere naerder in maghschepe bestaende vande selve sijde van een let ofte half let, soude sy vooren gaen.

### II

Nemaer gheconquesteerde leenen, die noyt struyck en namen int gheslachte, succederen

*Pag. 164*

op de oudsten naesten hoir van den overleden van wat sijde dat het zy, de mans altijs voor de vrouwen gaende, soo voorseyt is, dies sal den gonen die de selve gheconquesteerde leenen proffijteren sal, ghehouden zijn coopschat in te bringhen, om ten sterfhuyse verdeelt te zijn als catheyl, naer elcx portie hereditaire. Ende dat soo wel tusschen den blijfver ofte blijfvege ende heurlieder kinderen, ofte andere hojrs daer gheen kinderen en zijn, als tusschen de hojrs onderlinge.

### III

Den soone ofte dochter van 'thuwelijck, geduerende 'twelcke een leen geconquesteert is, sal gheprefereert zijn in de successie van den selven Leene, voor haerlieder broeder ofte suster van halven bedde, alwaert dat de selve broeder ofte suster oudtst waere.

### III

Leenen wedertrocken by naerhede, sullen houden de sijde danof de selve ghecommen zijn. Behoudelijck dat den gonen die de selve proffijteren sal, schuldich wert coopschat in te bringhen, ghelijck hier vooren van gheconquesteerde leenen gheseyt is.

*Pag. 165*

### V

Den Leene sal volghen de beste veurst op 't leen staende. Ende daer gheen huysinghe op en staen, den besten boom, ende werden alle d'ander catheyle daer op staende deelsaem.

### VI

Een weduwe sal houden in bylevinghe haer leven langh ghedurende, de helft van de proffijten ende blaedinghen van alle de leenen by haeren overleden man ten huwelijcke ghebrocht ende die hem gheduerende haerlieder huwelijck ghesuccedeert zijn, midts by haer eens betaelende 't derde van de relieven.

### VII

Sal oock den man hebben ghelijcke douarie op de leenen by hem aen sijne huysvrouwe behuwet, ende die haer, staend haerlieder huwelijck, vervallen ende gesuccedeert zijn, mits betaelende het derde van de relieven als vooren.

### VIII

End alsoo 't dickmael ghebeurt, dat twee weduwen ofte weduwaeren byleven hebben op een leen, te weten, d'eerste weduwe ofte weduwaer d'een helft van den incommen van dien jegens den leenhoduer, ende d'ander 'tvierde:

*Pag. 166*

soo verre als den eersten douagier ofte douagiere quaeme t'overlijden, soo sal den laetsten douagier ofte douagiere noch levende, van dien tijdt af gherecht zijn inde helft vande blaedingen ende incommen van den selven leene, ghelijck vooren gheseyt is van de douarie op erfve.

*Alle welcke puncten ende articklen ende elck een van dien wy ordonneren dat in toecommende tijdt sullen worden onderhouden ende gheobserveert voor wet ende costume generale, particuliere ende locale, vande voorseyde stede van Poperinghe, ende dat de selve poincten ende articklen voor suclx sullen moghen worden gheallegueert ende voorts gebrocht in rechte, ende daer buyten, sonder dat voorts aen van noode wert de selve costumen anders te verifien ofte betooghen, dan by extraict gheteeckent by een vande greffiers der selver stede, ende sullen de selve artickelen ende extraicten doen volle preuve, sonder eenich ander voetsel ofte adminicule van ghetuygen, noch te onderhouden eenighe andere solemniteyten, willende ende ordinerende voorts datmen in het ghene niet en is begrepen inde voorseyde artickelen, sal volghen ende onderhouden de ghemeene doorgaende costumen ende*

Pag. 167

*usantien van onsen lande ende graefschepe van Vlaendren, ende in ghebreke van dier de dispositie van den ghemenen gheschreven rechte, sonder naemaels te mogen andere costumen introduceren ofte poseren dan die voorseyt staen. Reserverende nochtans t'onwaert ende onse naercommers graven en gravinnen van Vlaendren van alle ende elcke der voorseyde puncten ende artickelen d'interpretatie, veranderinghe, ampliatio ende restrictie, soo wy sullen bevinden dienende tot welvaert der ghemeente ende ingesetene der voorseyde stede van Poperinghe.*

*Reserverende voorts in alles onse rechten ende autoriteyt, de welcke wy niet en verstaen gheprejudicieert te moghen worden by de voorseyde poincten ende artickelen, maer dat deselve niet teghenstaende, wy ende onse naecommelingen in alles sullen gheheel ende onverlet blijven in alle onse gherechticheden ende domeynen. Wesende oock onse meynninge dat dese onse approbatie sal wesen sonder naedeel ofte prejudicie van de rechten ende costumen van de plaetsen gheleghen in andere onse landen ende provincien, daer eenige goeden by de poorters ofte keurbroeders vande voorseyde stede achter ghelaeten bevonden sullen worden.*

*Ordinerende ende bevelende den bailliu der voorseyde stede van Poperinghe, dat by dese onse jeghenwoordighe declaratie, ordonnantie, statuyt ende decreet*

Pag. 168

*doe publiceren ende de selve enregistreren, ten eynde dat niemant daer af en pretendere eenighe ignorantie, ende 'tselve ghedaen by ende alle andere onse officieren ende ondertaeten, ende die van onse vassallen, de selve onderhouden ende doen onderhouden van puncte te puncte, achtervolghende hunne vorme ende teneur.*

*Ende want men van dese costumen mochte tot meer plaetsen van doen hebben, wij willen dat de copien ofte extraicten van diere (ghecollationeert ende gheteeckent by een van de secretarissen ofte greffier der voorseyde stede) volle gheloove sy ghegheven, al oft originale selve gheexhibeert ende overghegheven waere.*

*Ende tot meer der onderrichticheyt van eenen yegelijck, sullen de selve moghen doen uytgheven ende drucken by sulcken ghesworen drucker als hun goet duncken sal; want ons alsoo ghelieft.*

*Ende ten eynde dat dit goet ende vast blijve ten eeuwighen daghe, soo hebben wy onsen grooten seghel hier aen doen hanghen. Ghegeven in onse stede van Brussele den seventwintichsten dagh der maent February inden jaere ons heeren duysent ses hondert en twintich,*

*Gheparapheert Ma. Vt – onder stont by de ertshertooghen in hunnen Raede onderteeckent I. Le Comte. Ende was gheseghel metten grooten segele ende contreseghel van haere voorseyde hoocheden in rooden wasse uythanghende in dobbel coorden van roode blauwe ende witte sijde.*

Pag. 169

De voornoemde costumen ende usantien waeren ghepubliceert in open wetkamer der voorseyde stede van Poperinge op den eersten octobris, sestien honderttintich, naer dien den selven dagh becondicht hadde gheweest ter bresque, present bailliu, burghmeesters, schepenen ende raede der selver stede, ende andere bystanders, ten tijde van E. Heere ende Vader in Gode Sire Guillame de Loemele, abt vander kercke ende abdije van S. Bertins immediatelijck ghehouden van den H. Stoel van Rome, Grave van Arckes, heere deser voorseyde stede etc ende van Sire Floris de Lannoy, Proost der selver stede ende religieus van den selven convente. My t'oorconden als greffier ende pensionaris der voorseyde stede. M. Lottin

*Pag. 170*

## **TAFEL DER TITLEN**

Titulus I – Van 't vermoghen ende preeminentien van den Heere ende vander wet

Tit. 2 – van issuwen de stede alleen competerende by privilegie

Tit. 3 – van coopen ende vercoopen, erfven ende onterfven, metgaders van renten ende verbanden

Tit. 4 – van coopmanschepe van hoppe

Tit. 5 – van obligatien, borghtochten ende transporten

Tit. 6 – van hueren, pachten ende cheynsen

Tit. 7 – van taille ende onblootighe van bosschen

Tit. 8 – van naerhede, laeghe ende wederlaeghe van erfve

Tit. 9 – van huwelijcksche voorwaerden

Tit. 10 – van successien ende deelen, metgaders van bylevinghen, representatien ende inbringhen

Tit. 11 – van maniere van deelen, metsgaders 't officie van deelluyden ende prijsers

Tit. 12 – van becommerde sterfhuysen, ende hoe die goedinghen van dien, metgaders van vluchtighe persoonen gheregiert ende gheadministreert worden

Tit. 13 – van onderjaerighe kinderen, vooghden ende curateurs

Tit. 14 – stijl ende ordre van procederen. Eerst, van saken roerende op ordinaire camerdaghen, de welcke men onderhoudt tweemaal de weke, te weten, 's woensdaeghs ende saterdaeghs

Tit. 15 – van saken ende causen roerende 't dyssendaeghs, inghestelt by bevele ende verbode

Tit. 16 – van saken ingestelt by arreste ende wat persoonen ende goedinghen men arresteren mach.

*Pag. 171*

Tit. 17 – andere proceduren van saken van injurien roerende saterdaeghs

Tit. 18 – van saken roerende ten keurghedinghe

Tit. 19 – stijl van procederen voor wetten van berechte, ende voor paysierders

Tit. 20 – hoe men procedeert in materie van garante

Tit. 21 – van arrementen

Tit. 22 – hoe men procedeert om nieuwen procureur te stellen

Tit. 23 – van pandinghen, executien ende decreten

Tit. 24 – van pandinghen vander stede ende ontsegh van pande

Tit. 25 – van executien ende acten provisionele

Tit. 26 – van saken criminele, ende hoe men daer in procedeert

Tit. 27 – van boeten, van faicten, injurien ende andere

Tit. 28 – van straetschauwinghe

Tit. 29 – vanden leenbouc, ende hoe men daerin procedeert

Tit. 30 – van successien douarien van leenen

*Pag. 172*

### **Privilegie**

Bailliu, burhgmeesters ende schepenen der stede van Poperinghe, achtervolghende het octroy van haere doorluchtichste hoocheden, gheinsereert int decretement van de costumen der selver stede, in daeten van den twintichsten dagh der maendt February, in den jaere seshien hondert twintich, hebben vercooren ende gheauthoriseert, verkiesen ende autoriseren by desen François Bellet gheswooren drucker woonende binnen der stede van Ypre, om de voorseyde costumen te moghen drucken ende uytgheven ende niemandt anders.

T'Oorconden hebben dese doen onderteecken en by den greffier ende pensionaris der voornoemde stede, desen achtentwintichsten Lauwe, seshien hondert eenentwintich.

M. Lottin